

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EUROSPRÁVY

Klastry v regionálním rozvoji Baskicka

Clusters in the Regional Development of the Basque Country

Student: Bc. Zuzana Walderová

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.

Ostrava 2010

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně. Přílohy č. 1- 5 jsem samostatně doplnila.

V Ostravě, 28. dubna 2010

Zuzana Walderová
Bc. Zuzana Walderová

Mé poděkování patří doc. Ing. Karlu Skokanovi, Ph.D., vedoucímu diplomové práce, za odborné vedení, cenné rady a ochotu, které měly pro mě a tuto práci velký význam.

Obsah

1. Úvod	8
2. Úloha klastrů v regionálním rozvoji	10
2.1 Historický vývoj klastrů	11
2.2 Definice, struktura a rozdělení klastrů	12
2.2.1 Definice klastrů	12
2.2.2 Struktura klastru	13
2.2.3 Typy klastrů	16
2.3 Přínosy plynoucí z klastru	16
2.3.1 Výhody klastru pro jeho členy	16
2.3.2 Vliv klastrů na inovace a konkurenceschopnost	18
2.4 Klastrové iniciativy	20
2.4.1 Klastrové politiky	21
2.4.2 Evropská klastrová politika	22
3. Konkurenceschopnost Baskicka	26
3.1 Vymezení regionu Baskicka	27
3.1.1 Geografické vymezení	27
3.1.2 Správní vymezení	28
3.1.3 Politická struktura Baskicka	29
3.2 Ekonomické výsledky regionu	30
3.3 Politika regionálního rozvoje a konkurenceschopnosti	36
3.3.1 Průběh rozvoje Baskicka	39

3.3.2	<i>Současná konkurenceschopnost Baskicka.....</i>	40
3.3.3	<i>Aktivita baskického veřejného sektoru v oblasti podpory konkurenceschopnosti</i>	46
3.4	Řešení krize v Baskicku	48
4.	Přínosy klastrů v rozvoji Baskicka	50
4.1	Mapování baskických klastrů	50
4.2	Prioritní klastrové asociace působící v baskickém průmyslu.....	52
4.3	Ekonomické charakteristiky prioritních klastrů	57
5.	Závěr.....	61
	Seznam použité literatury	63
	Seznam zkratek	70
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	Error! Bookmark not defined.
	Přílohy	72

Seznam obrázků

Obrázek 2.1 Stavba klastru.....	14
Obrázek 2.2 Výkonný klastr.....	15
Obrázek 2.3 Trojitá šroubovice	18
Obrázek 2.4 Cíle klastrových iniciativ	20
Obrázek 2.5 Evropské klastrové aktivity	23
Obrázek 3.1 Provincie Euskal Herria	28
Obrázek 3.2 Španělské regiony rozděleny podle cílů regionální politiky EU	37
Obrázek 3.3 Koncepce přechodu.....	41

Seznam tabulek

Tabulka 2.1 Definice klastru podle Rámce Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací	13
Tabulka 2.2 Dělení klastrů podle fungování.....	16
Tabulka 2.3 Nástroje klastrových politik.....	22
Tabulka 3.1 Počet žádostí o udělení patentu	34
Tabulka 3.2 HDP na obyvatele v regionech NUTS II v roce 2007	35
Tabulka 3.3 Indikátory hodnocení LS v %	36
Tabulka 3.4 Financování OP Baskicko (v €).....	38
Tabulka 3.5 Inovační výkonnost Baskicka v roce 2006.....	42
Tabulka 3.6 Rozdělení zahraničních investic ve Španělsku a PZI Španělska v zahraniční mezi regiony v roce 2008 (v %)	44
Tabulka 3.7 Země mající majetkový podíl v baskických firmách v roce 2008.....	45
Tabulka 3.8 Prognózy vývoje baskické ekonomiky (v %)	49
Tabulka 4.1 Podíl světových exportů a jeho rostoucí/klesající tendence	51
Tabulka 4.2 Výsledky existujících klastrových asociací v letech 1995 - 2007	52
Tabulka 4.3 Prioritní klastry	53
Tabulka 4.4 Ekonomické výsledky AFM v roce 2008 (v miliónech €).....	57
Tabulka 4.5 Ekonomické údaje o klastru ACEDE	58
Tabulka 4.6 Ekonomické údaje o klastru ACICAE	58
Tabulka 4.7 Ekonomické údaje o klastru GAIA	60

Seznam Grafů

Graf 3.1 Vývoj tempa růstu HDP Baskicka, Španělska a EU do roku 2004.....	31
Graf 3.2 Vývoj tempa růstu HDP Baskicka, Španělska a EU od roku 2001 do 2007.....	31
Graf 3.3 Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v % (2001-2008).....	32
Graf 3.4 Vývoj zaměstnanosti v % (2001-2008).....	33
Graf 3.5 Vývoj výdajů na I+D v % HDP.....	34
Graf 4.1 Podíl firem prioritních klastrů na počtu průmyslových firem Baskicka	54
Graf 4.2 Podíl průmyslových závodů prioritních klastrů na počtu průmyslových závodů Baskicka	55
Graf 4.3 Podíl zaměstnanců prioritních klastrů ku celkovému počtu zaměstnaných v průmyslových podnicích.....	55
Graf 4.4 Podíl hrubé přidané hodnoty vyrobené v prioritních klastrech	56
Graf 4.5 Rozložení vývozu prioritních klastrů.....	57
Graf 4.6 Geografické rozdělení PZI klastru ACICAE	59
Graf 4.7 Geografická struktura exportů klastru HEGAN.....	59
Graf 4.8 Podíl klastru papírnictví a celého papírnického průmyslu Baskicka na produkci papíru v celém Španělsku	60

1. Úvod

Baskicko je jednou ze sedmnácti autonomních oblastí Španělska, ležící na severu země, při březích Biskajského zálivu. V posledních letech se tento region dostal do světového povědomí zejména teroristickými útoky, spojenými s činností separatistické organizace ETA. Již ne všichni však vědí, že se jedná o jednu z nejbohatších a nejrozvinutějších autonomních oblastí země s bohatou industriální historií.

Zajímat se ve své diplomové práci regionem Baskicka jsem se rozhodla ze dvou důvodů. Prvním bylo mé studium zde v rámci programu Erasmus a s ním spojená znalost španělštiny, jež mi dovolila pokusit se o napsání, doufám, zajímavé a přínosné práce o klastrech na baskickém území. Druhým pak byl fakt, že osobně shledávám jistou podobnost mezi autonomní oblastí Baskicko a mým rodným Moravskoslezským krajem. Vždyť obě tato území byla již v minulosti průmyslově vyspělá a těžila z blízkosti ložisek nerostných surovin (černého uhlí v případě Moravskoslezského kraje, železné rudy v případě Baskicka). Následovnou fázi restrukturalizace a konverze těžkého průmyslu však již zdá se zvládlo lépe Baskicko a to také proto, že investovalo nemalé úsilí, ale také finanční zdroje do rozvoje svého regionu, do technologické vyspělosti firem a do inovací. Odměnou jim je pozice jednoho z nejrozvinutějších a nejkonkurenceschopnějších regionů Evropy.

Výskyt klastrů je v Baskicku velice rozšířen. Ať už se jedná o teprve nově identifikovaná sdružení firem nebo již existující klastrové asociace mající fungující organizační strukturu, která je reprezentuje navenek, vždy s sebou nesou nové možnosti inovací a technologický pokrok.

Hlavním cílem mé diplomové práce je posoudit přínos klastrů pro konkurenceschopnost a dobrou ekonomickou situaci regionu Baskicka. Dílčími cíly je pak zhodnocení současné konkurenceschopnosti regionu s pomocí série hospodářských ukazatelů a indexů posuzujících inovační systém regionu a charakteristika klastrů s podstatným vlivem na baskickou ekonomiku.

Pro svou diplomovou práci stanovuji tuto hypotézu: Klastry svým přínosem pro zaměstnanost, ekonomický růst a technologický rozvoj regionu napomáhají udržení konkurenceschopnosti Baskicka.

V první části své práce se zaměřuji na teorii klastru, zmiňuji několik jeho definic, jak je uvádějí ekonomové, jako například „otec“ klastrů a profesor na Harvardu Michael Porter a některé organizace (např. OECD nebo EU). Následuje struktura klastrů, možnosti jejich rozdělení a přínosy, jež plynou pro jejich účastníky z členství v nich. Navazuje zhodnocení přínosů klastrů pro konkurenceschopnost a inovace z pohledu Evropské komise a popis Evropského prostoru klastrových aktivit.

Druhá část je zaměřena na představení Baskicka a jeho geografických, správních a ekonomických charakteristik. Následně se zaměřuji na vývoj regionálního rozvoje a na to, jak hodnotí současnou konkurenceschopnost regionu Baskický institut konkurenceschopnosti. V této kapitole je také zmíněno hodnocení Baskicka na základě cílů obnovené Lisabonské strategie a jeho srovnání s výsledky EU-27.

Poslední kapitola se zabývá dvanáctkou baskických klastrů, které bývají nazývány „prioritními klastry“. Jedná se o průmyslové klastry, které sdružují více než osm set firem operujících v rámci baskického průmyslu. Zaměřuji se na jejich stručnou charakteristiku a postavení v rámci regionální ekonomiky, zejména na jejich role zaměstnavatelů, exportérů a tvůrců technologického pokroku.

Za metody, které jsem použila k vypracování své práci lze považovat analýzu a srovnávání. Údaje, prezentované pro větší přehlednost v sérii tabulek, obrázků a grafů jsem čerpala především ze stránek Evropského, Španělského a Baskického statistického úřadu.

2. Úloha klastrů v regionálním rozvoji

Ekonomický rozvoj můžeme obecně definovat jako „dlouhodobé zvyšování ekonomického bohatství země. Je podmíněn vznikem nových výrobních ekonomických aktivit, které vytvářejí nové bohatství, zaměstnanost, ale také poptávku po výrobcích a službách“ (Sweeny, 1995, cit. Skokan, 2004).

- Na rozvoj regionů působí řada dalších konkrétních faktorů, jako například (Skokan, 2004):
- přírodní podmínky;
- přístup k výrobním faktorům;
- dopravní infrastruktura regionu;
- úroveň služeb a technická vyspělost region;
- různé typy firem sídlící na území regionu atd.

Obecným cílem regionálního rozvoje je zlepšit ekonomickou a sociální situaci regionů dané země, které jsou důležitým faktorem při přechodu k ekonomice založené na znalostech¹, což je nejen jeden z cílů Evropské unie v posledním desetiletí, ale také globální trend a přirozený směr vývoje novodobé lidské společnosti. V praxi jsou prostředkem k dosažení zejména vyšší investice vlád států do výzkumu a vývoje, vyššího vzdělání a informačních technologií a to zejména na regionální úrovni. Důležitost regionů spočívá hlavně v možnosti vytvářet prostorovou základnu pro seskupení jednotek, které přinášejí inovace a technologický pokrok. Takto vznikají klastry, které bývají považovány za jedny z hlavních hybných sil regionálního rozvoje (Skokan, 2004).

¹ Ekonomika založená na znalostech neboli znalostní ekonomika – jejich definice není pevně stanovena. Podle Strategie hospodářského růstu ČR „Znalostní ekonomika spočívá v tvorbě přidané hodnoty na základě zúročení znalostí, nejen díky manuální výrobě, a roste v ní význam vzdělání a využití vědeckých poznatků z hlediska celkové konkurenceschopnosti země.“ Rozdíl mezi charakteristikami průmyslové ekonomiky a ekonomiky založené na znalostech je popsán v Příloze č. 1.

2.1 Historický vývoj klastrů

Podle Pavelkové a kol., 2009 je pravděpodobné, že klastry jako vzájemné propojení firem, dodavatelů a ostatních zainteresovaných organizací zde existují již po staletí, od dob, kdy si lidé uvědomili výhody, které jim přináší sdílení informací, zdrojů a zkušeností.

Jedním z prvních ekonomů, zabývajících se problematikou blízkou klastrům byl již koncem 19. století britský ekonom Alfred Marshall. Ve své práci se mimo jiné zaměřoval také na organizaci manufakturních výroben, která byla v této době v Británii běžná (tzv. Marshallian industrial district – Marshallovské průmyslové okrsky). Manufaktury byly geograficky koncentrované a měly vysoký stupeň vertikální a horizontální specializace. Jednalo se o malé výrobní, které měly svou přesnou úlohu ve výrobním řetězci. Výhodou těchto seskupení bylo zjednodušení náboru zaměstnanců, rychlá výměna obchodních a technologických informací a značné snížení transakčních nákladů. Tato koncepce se velmi podobá klastrům v dnešní podobě (Marquéz, 1998).

Z Marshallovy práce vycházel výzkum Alfreda Webera, člena německé ekonomické školy, jež je tvůrcem Teorie minimálních nákladů (1910). Hlavní roli této teorie hraje firma, jejímž cílem je optimální lokalizace. Hlavními faktory lokalizace jsou náklady na dopravu, vzdálenost od primárních surovin, ale také vnější ekonomické okolí firmy (dostatek pracovní síly, infrastruktura okolí atd.). Firma svým umístěním přiláká další firmy (dodavatele, odběratele atd.), což bude mít pozitivní vliv na rozvoj regionu. Z Weberovy práce pak vycházely výzkumy Waltera Christallera² nebo Waltera Lösche (Marquéz, 1998).

Důležitá pro teorii klastrů byla také práce ekonoma českého původu Josefa Aloise Schumpetera, která je zaměřena na koncepci inovací. Dle jeho názoru jsou technologické změny a inovace zejména přínosem podnikatelů a velkých společností a jsou to ony, které mají vliv na dobré fungování ekonomiky (Marquéz, 1998).

² Teorie centrálních míst, kdy hlavní město regionu zásobuje výrobky a službami okolní satelitní města, která si tvoří zásoby, ze kterých pak dodává produkty do dalších menších měst ve svém okolí. Podle Christallera má toto uspořádání tvar šestiúhelníku, jak to znázorňuje Příloha č. 2.

Americký ekonom a profesor na Harvardu Michael E. Porter svými publikacemi (např. Konkurenční výhoda národů, Porter, 1990) zviditelnil problematiku aglomerace a odvětvové specializace firem a z jeho pojetí klastru jako „geografického soustředění vzájemně provázaných firem, specializovaných dodavatelů, poskytovatelů služeb, firem v příbuzných odvětvích a přidružených institucí, jako jsou univerzity, agentury a obchodní asociace různých směrů, které soutěží, ale také spolupracují“ vycházejí také definice některých ostatních ekonomů a organizací (viz. subkapitola 2.2 Definice, struktura a rozdělení klastrů) (Pavelková a kol., 2009).

2.2 Definice, struktura a rozdělení klastrů

Tato část mé práce bude věnována teorii klastrů, jejich náležitostem a charakteristikám. Součástí je také názor expertů na různé varianty dělení klastrů.

2.2.1 Definice klastrů

Jak již bylo uvedeno v subkapitole 2.1 Historický vývoj klastrů, pojem klaster má v ekonomické teorii několik různých definic. Za jednu z nejdůležitějších je přitom považována definice právě M. Portera.

Existuje však řada dalších definic pojmu klaster:

„Klastery jsou obchodně-výrobní firmy a neobchodní organizace, pro které je členství v rámci skupiny významným prvkem konkurenceschopnosti každého člena; klastery svazují dohromady odběratelsko-dodavatelské vztahy nebo společné technologie nebo společní zákazníci a distribuční kanály nebo společné provozní trhy a lidský kapitál“ (Bergman, Feser, 1999).

Podle OECD, 2001 jsou klastery „geografická soustředění podobných, příbuzných nebo komplementárních podniků, které mají aktivní kanály pro obchodní transakce, komunikaci a dialog, které sdílejí specializovanou infrastrukturu, pracovní trhy a služby, a které jsou vystaveny společným příležitostem či hrozbám“.

Nizozemští ekonomové Roelandt a Hertog, 1999 (cit Skokan, 2004) definují klastery jako „výrobní síť vzájemně závislých firem (včetně speciálních dodavatelů propojených mezi sebou v rámci výrobního řetězce vytvářejícího přidanou hodnotu. V některých případech zahrnují klastery také strategické aliance s univerzitami, výzkumnými ústavy, intenzivními

znalostními službami pro podniky, zprostředkujícími organizacemi (konzultanty) a se zákazníky.“

Obecně lze tedy říct, že klastry jsou soubory regionálně propojených společností (podnikatelů) a přidružených institucí a organizací - zejména institucí terciárního vzdělávání (vysokých škol, vyšších odborných škol), jejichž vazby mají potenciál k upevnění a zvýšení jejich konkurenceschopnosti (Czechinvest, 2003). Podniky v rámci jednoho odvětví soutěží, ale v některých oblastech si pomáhají, což je posiluje a zvyšuje jejich konkurenceschopnost a může napomoci ke snížení nákladů.

Jak nahlíží na pojem klastru Evropská unie je patrné z tabulky 2.1 Definice klastru podle Rámce Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací³.

Tabulka 2.1 Definice klastru podle Rámce Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací

Klastry podle tohoto Rámce (EC, 2006) jsou: „Sdružení nezávislých podniků, inovačních start-up podniků, malých, středních a velkých podniků a také výzkumných organizací působících v určitém sektoru a regionu, které byly vytvořeny za účelem stimulace inovační aktivity prostřednictvím spolupráce. Zejména se jedná o sdílení dovedností, znalostí a expertiz, efektivní šíření technologií a informací mezi podniky klastru.“

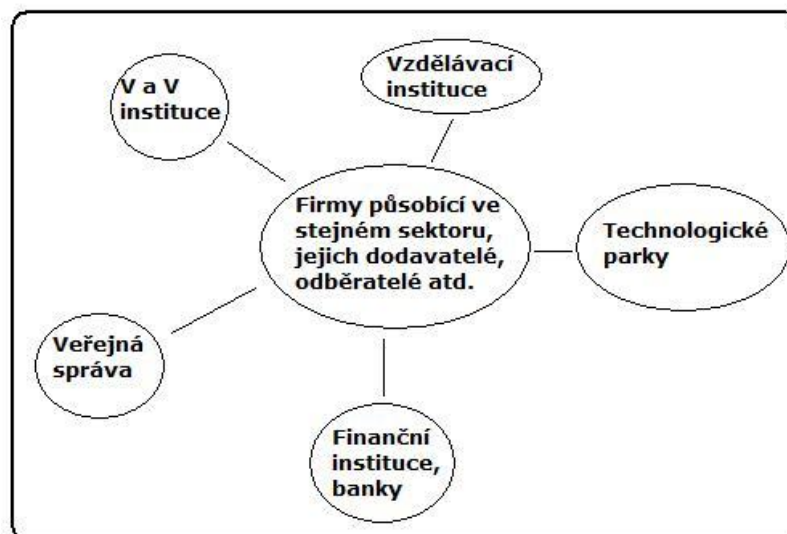
Zdroj: EC, 2006

2.2.2 Struktura klastru

To, které instituce, organizace a jednotky jsou součástí klastru, názorněji ukazuje Obrázek 2.1 Stavba klastru. V jádru můžeme vidět výrobní firmy, dodavatele a poskytovatele služeb spjaté s daným odvětvím, okolí je pak tvořeno vědeckotechnickými institucemi, poradci, finančními institucemi, vysokými školami atd.

³ Dokument Evropské komise vydán v roce 2006.

Obrázek 2.1 Stavba klastru

Zdroj: Czechinvest, 2003, str.15, vlastní úprava

Podle Bílé knihy klastrových politik vydané v roce 2004 organizací IKED⁴ existuje sedm základních bodů, kterými lze charakterizovat klastry (Pavelková a kol., 2009):

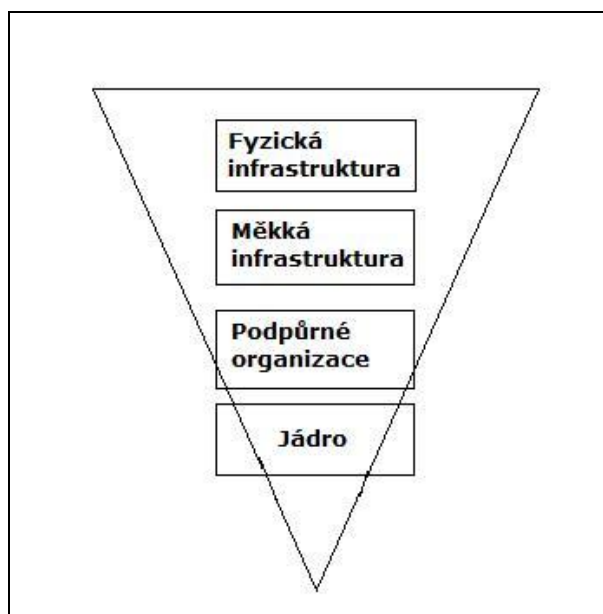
- Místní koncentrace – geografická blízkost firem.
- Jádro klastru a jeho specializace – firmy působí ve stejném odvětví, které je navzájem spojuje.
- Účastníci klastru – účastníky jsou kromě soukromých firem také veřejné instituce, finanční instituce a školy.
- Dynamika a vazby v klastru – spolupráce popřípadě konkurence mezi jednotlivými členy klastru.
- Kritické množství subjektů – množství účastníků nutné pro vnitřní dynamiku klastru.

⁴ IKED - jedná se o nepolitickou a nevýdělečnou organizaci, jejímiž zakládajícími členy jsou Severské státy (Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko)

- Životní cyklus klastru – vývoj klastru je záležitostí dlouhého časového horizontu.
- Inovace – účastníci klastru přijímají množství obchodních, technologických a organizačních změn.

Existují také atributy, které by klaster měl mít a využívat pro svou úspěšnou a efektivní činnost.

Obrázek 2.2 Výkonný klaster

Zdroj: Czechinvest, 2003, str. 23, vlastní úprava

Strukturu úspěšného klastru vystihuje také obrázek 2.2 Výkonný klaster. Jádro je tvořeno vedoucími účastníky klastru, tedy klíčovými podniky v odvětví. Příjmy k nim plynou zejména od zákazníků, kteří nejsou součástí struktury klastru. Účelem podpůrných podniků je přímá či nepřímá asistence podnikům jádra. Můžeme zde zahrnout ku příkladu dodavatele specializovaných dílů pro výrobu, surovin a subdodavatele, kterým mohou být uděleny různé výrobní úkoly. Znakem výkonného klastru je, že podniky a z jádra a podpůrné podniky nejsou odděleny, nýbrž spolupracují a jejich činnosti se prolínají. Měkká podpůrná infrastruktura je tvořena školami, univerzitami, obchodními a profesními asociacemi. Jedná se o velmi důležitý prvek v rámci struktury úspěšného klastru, jelikož její vysoká úroveň je příslibem budoucího rozvoje. Tvrdá podpůrná infrastruktura se může skládat ze silničních komunikací, nakládání s odpady, komunikačních spojení atd. a i ona je důležitou složkou klastru (Czechinvest, 2003).

2.2.3 Typy klastrů

V odborné literatuře existuje několik hledisek, jak můžeme klastry dělit. Jedním z nich je hledisko fungování, resp. existence klastrů (Skokan, 2004), jak to znázorňuje Tabulka č. 2.2 Dělení klastrů podle fungování.

Tabulka 2.2 Dělení klastrů podle fungování

Typ klastru	Charakteristika
FUNGUJÍCÍ	Klaster již byl identifikován a jeho členové aktivně využívají výhod, které jim členství v klastru přináší.
LATENTNÍ	Je to příležitost k vytvoření klastru, která však zatím nebyla využita.
POTENCIÁLNÍ	Tento typ klastru splňuje některé podmínky pro své fungování, avšak nemá dostatek potřebných vstupů.

Zdroj: Skokan, 2004, vlastní úprava

Další možný způsob dělení (podle odvětvové struktury) nabízí Leedr, Sysel, Lodl (Pavelková a kol., 2009). Klastry tak dělíme na horizontální v případě, že sdružují výrobce, vertikální, pokud sdružují téměř všechny články výrobního řetězce a laterální, pokud sdružují firmy, které se zabývají úpravou konečného výrobku jiné firmy (tato situace je typická pro firmy v automobilovém průmyslu).

2.3 Přínosy plynoucí z klastru

Každému elementu uvnitř klastru přináší tato participace určité výhody. Ať už se jedná o firmy jednoho odvětví, vzdělávací instituce nebo instituce regionální veřejné správy (viz obrázek 2.1 Stavba klastru). Pozitiva z členství v klastru převažují nad pozitivy plynoucími z případného samostatného působení. Nyní se podíváme na konkrétní přednosti, které má účast v klastru pro firmy, univerzity a region.

2.3.1 Výhody klastru pro jeho členy

Výhody pro firmy

Pro podniky znamená klaster zlepšení ekonomické situace, jejich konkurenceschopnosti, ale také jejich postavení na trhu. Firma, která je součástí klastru má tyto možnosti (Czechinvest, 2003):

- hospodařit s lepším výsledkem, než kdyby fungovala samostatně – klaster otevírá možnosti snížení nákladů a úspor z rozsahu;

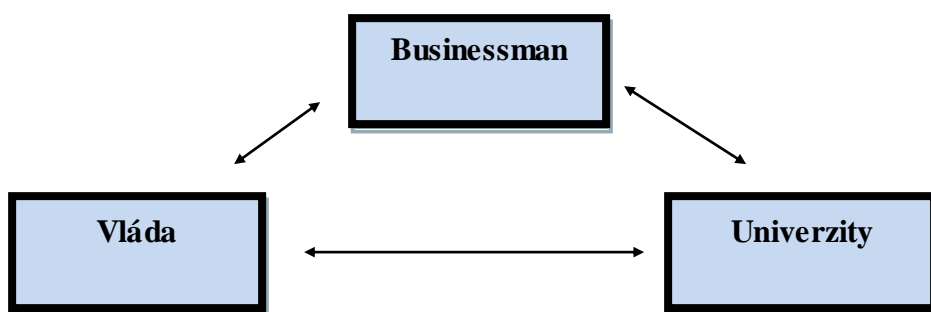
- klastr sdružuje firmy z různých článků odvětvového řetězce – umožňuje tak malým firmám větší specializaci;
- zvýšit využití nových inovací, čímž dochází také ke zvýšení konkurenceschopnosti regionu;
- vazby mezi firmami a jejich geografická blízkost umožňuje rychlejší výměnu informací a nových technologií;
- zapojit se do rozhodování a ovlivnit politická rozhodnutí nebo kvalitu služeb – posiluje se postavení i malých a středních firem;
- lepší povědomí společnosti o dobře fungujícím klastru přispívá ke snadnějšímu obhájení potřeby vládních investic do specializované infrastruktury (tou mohou být výzkumné ústavy, školicí střediska atd.).

Výhody pro univerzity

Role univerzit ve struktuře klastrů je velmi důležitá, jelikož představují zdroj inovací, výzkumu a budoucí pracovní síly. Vztah (lze říci také závislost) mezi vládou, univerzitami a podnikatelským sektorem vysvětluje modle trojitě šroubovice (viz obrázek 2.3 Trojitá šroubovice). Jde o to, že vlády poskytují univerzitám finanční prostředky na výzkum a vývoj s cílem zlepšit úroveň výuky a připravit absolventy se správnými znalostmi pro práci v podnikatelském sektoru. Mezi hlavní přínosy klastrů pro univerzity tedy patří (Czechinvest, 2003):

- úzké vazby s podniky umožňují studentům lépe porozumět podnikatelskému prostředí, což jim umožní být konkurenceschopnější na trhu práce.

Obrázek 2.3 Trojitá šroubovice

Zdroj: Czechinvest, 2003, str. 28, vlastní úprava

Výhody pro region

Také region může těžit z existence klastrů na svém území. Koneckonců mnohé strategie zaměřené na regionální rozvoj uvádí jako jedno z opatření nutných pro splnění vytyčených cílů podporu klastrů a klastrových politik. Pro region může mít účast v klastru tato pozitiva (Czechinvest, 2003):

- zvýšení příjmů v regionu;
- nárůst počtu pracovních míst;
- hospodářský růst;
- lepší pověst regionu, což vede k přilákání nových investorů;
- zlepšení konkurenceschopnosti firem na území regionu.

Z výše uvedeného vyplývá, že účastí v klastru nemají podnikatelé, univerzity ani region co ztratit. Jak hodnotí přínosy klastrů pro konkurenceschopnost a inovace Evropská komise je uvedeno v následující subkapitole.

2.3.2 Vliv klastrů na inovace a konkurenceschopnost

Vlivem klastrů na inovace a konkurenceschopnost se zabývala Evropská komise ve svém pracovním dokumentu „Koncept klastrů a klastrových iniciativ a jejich role v otázce konkurenceschopnosti a inovací: hlavní statistické výsledky a ponaučení.

Podle této studie jsou klastry považovány za důležité hráče v oblasti konkurenceschopnosti a inovací regionů, i když jejich přínos je těžko statisticky měřitelný (což vyplývá již z obtížnosti identifikace a hodnocení jednotlivých klastrů samotných) (EC, 2008).

Z obecné definice klastru je patrné, že představuje úrodnou půdu pro zvýšení inovační kapacity participujících firem. Tato skutečnost bývá často spojena s moderním pojetím „otevřené inovace“, tzn. inovace, která nevzniká působením jedné izolované firmy, ale celého prostředí, kde se vyskytují kvalifikované organizace schopné spolupracovat a využívat svých možností k produkci nových nápadů a výrobků. Podobnou spoluprací můžeme vidět i v konceptu Trojité šroubovice (viz obrázek 2.3 Trojitá šroubovice). Klastrové firmy využívají geografické blízkosti ke zdrojům inovací (úzce spolupracují s výzkumnými institucemi), což usnadňuje šíření znalostí. Velmi pozitivně působí také pohyb zkušené pracovní síly mezi firmami klastru, který byl jedním z klíčových faktorů úspěchu Silicon Valley (EC, 2008).

Podle výzkumu prováděného pro tuto studii jsou firmy fungující v prostředí klastru více inovativní než firmy mimo něj (EC, 2008).

Jak jsem již uvedla dříve, je pozitivní závislost mezi inovativností klastru a inovativností regionů je zjevná, leč velmi těžko statisticky vyjádřitelná. Jedním z důkazů by mohl být fakt, že s rostoucí silou klastrů roste regionální aktivita v oblasti patentování nových výrobků)⁵.

Výzkum Evropské klastrové observatoře a dalších organizací zabývajících se mapováním klastrů přinesl důkazy o skutečnosti, že ekonomická prosperita evropských regionů má návaznost na stupeň síly klastrů v daném regionu. Regiony s vyšším podílem zaměstnanců ve společnostech, které jsou členy silného klastru, obecně prosperují více. Klastry jsou také důležitým zdrojem zaměstnanosti v EU. Podle analýzy klastrového mapování provedené Evropskou klastrovou observatoří až 38% všech evropských zaměstnanců pracuje ve společnostech, které jsou součástí nějakého klastru (EC, 2008).

⁵ Klastrové firmy a organizace žádají patenty a ochranné známky častěji než firmy mimo klastry (14% firem mimo v roce 2004 k 29 % klastrových firem v roce 2006) (EC, 2008).

2.4 Klastrové iniciativy

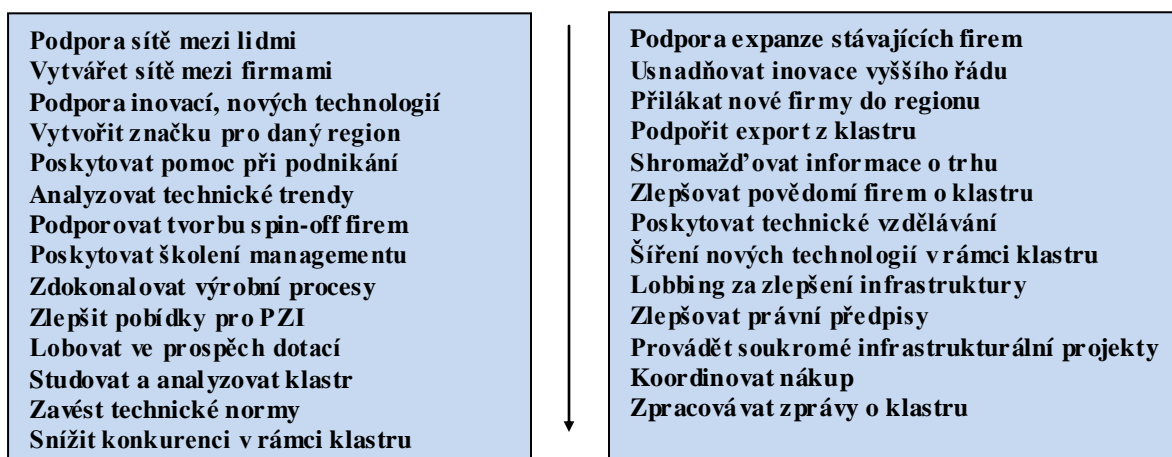
Klastrové iniciativy jsou dalším pojmem, se kterým se hojně setkáváme při studiu problematiky klastrů. Jejich definice je uvedena například v Zelené knize klastrových iniciativ z roku 2003. „Klastrové iniciativy představují organizované úsilí zaměřené na zvýšení růstu a konkurenceschopnosti klastrů v regionu za účasti klastrových firem, vlády a/nebo výzkumné komunity.“ (Zelená kniha, 2006).

Většina klastrových iniciativ vzniká v takových oblastech, kde je podpora inovací, výzkumu a vývoje považována za důležitý prvek vládní politiky. Také samospráva zde hraje podstatnou roli. Tento popis nejčastěji odpovídá rozvinutým a transformujícím se státům, kde se iniciativy zaměřují na oblasti vyžadující značnou technologickou vyspělost (jako například lékařské přístroje, IT atd.) (Zelená kniha, 2006).

Členy klastrové iniciativy mohou být firmy (členové klastrů), instituce regionální správy, vysoké školy a zástupci výzkumných institucí. Za cíl si mohou zvolit podporu jednoho konkrétního klastru nebo podporovat větší skupinu klastrů v závislosti na existující regionální nebo mezinárodní strategii konkurenceschopnosti (Pavelková a kol., 2009).

Obecné (společné) i individuální cíle klastrových iniciativ znázorňuje obrázek 2.4 Cíle klastrových iniciativ. Obecnost cílů klesá ve směru šipky, to znamená, že v horní části obrázku se nacházejí cíle společné pro většinu klastrových iniciativ, v dolní části pak cíle specifické jen pro některé klastrové iniciativy.

Obrázek 2.4 Cíle klastrových iniciativ

Zdroj: Zelená kniha, 2006, vlastní úprava

Klastrové iniciativy vznikají „podle potřeby“, to znamená nezávisle na cyklu vzniku klastrů a v závislosti na situaci, která v oblasti klastrů (v daném regionu) převládá. Impulzem pro vznik může být buď nepříznivá ekonomická situace (např. krize – v tomto případě se jedná o průmyslovou klastrovou iniciativu, kdy můžeme za iniciátory považovat firmy) nebo nová politická iniciativa (a v tomto případě je vedena vládou) (Zelená kniha, 2006). S pojmem klastrová iniciativa úzce souvisí také koncepce klastrové politiky.

2.4.1 Klastrové politiky

Podle Pavelkové a kol., 2009, existuje hned několik důvodů, proč by se měl veřejný sektor zajímat o podporu rozvoje klastrů:

- podporou klastrů lze dosáhnout ekonomického rozvoje region.
- důležité je také vytvoření vazeb mezi malými a středními podniky regionu a následně jejich vazeb na vzdělávací instituce a výzkumné ústavy.
- máme k dispozici příklady regionů velmi těžících z prosperujících klastrů na svém území.

Klastrové politiky tedy představují podporu veřejného sektoru, která je klastrům poskytována za účelem dalších společensko-ekonomických pozitiv plynoucích z jejich rozvoje. Rozvoj (případně vznik nových klastrů) mohou vlády iniciovat zejména s pomocí aktivit podporujících šíření znalostí a formací, posílení kooperace firem mezi sebou a také jejich spolupráci s výzkumnými ústavami (Pavelková a kol., 2009).

Nástroje klastrové politiky můžeme rozdělit podle toho, v jakém ekonomickém prostředí působí tak, jak to zobrazuje tabulka 2.3 Nástroje klastrových politik (Pavelková a kol., 2009).

Tabulka 2.3 Nástroje klastrových politik

Prostředí	Nástroje
Makroprostředí⁶	Začlenění konkrétních klastrů do strategií a programů ekonomického rozvoje vypracovávaných vládou. Tvorba pravidel a norem pro podporu novací a pobídek a tímto zlepšení podnikatelského a konkurenčního prostředí firem.
Mezoprostředí⁷	Vláda může tvořit pobídky, kterými přitáhne zahraniční investice do regionu. Formou odborných seminářů a publikací je možno zvýšit povědomí občanů o problematice klastrů a regionálního rozvoje jako celku.
Mikroprostředí⁸	Důraz na vyšší úroveň vstupů pro firmy (jako je kapitál, infrastruktura nebo pracovní síla). Stanovení klastrových iniciativ a jejich finanční podpora.

Zdroj: Pavelková a kol., 2009, vlastní úprava

2.4.2 Evropská klastrová politika

Jak již bylo naznačeno v druhé kapitole Úloha klastrů v regionálním rozvoji, také Evropská unie si je vědoma důležitosti klastrů pro rozvoj regionů a tedy Unie jako celku. Její ekonomická výkonnost je stále více závislá na znalostech a tedy i na inovacích a výzkumných aktivitách. V souvislosti s reformou Lisabonské strategie z roku 2005 byla přijata řada strategických dokumentů, které měly za cíl zvýšení konkurenceschopnosti členských států, což zahrnuje také podporu rozvoje klastrů na jejich území (Pavelková a kol., 2009).

Důležitým pomocníkem v procesu zvyšování konkurenceschopnosti a inovativnosti jsou nástroje Evropské politiky soudružnosti, která v programovacím období 2007 – 2013 vyčlenila na financování svých priorit⁹ téměř 308,1 mld. €. V rámci těchto priorit mají státy k dispozici operační programy¹⁰, z nichž mohou získat potřebné prostředky pro realizaci svých projektů. Také operační programy jsou tematicky zaměřeny například na podporu podnikání a inovací (OP Podnikání a inovace funguje v programovacím období 2007 – 2013

⁶ Ekonomické prostředí na úrovni státu (Pavelková a kol., 2009)

⁷ Ekonomické prostředí na úrovni regionů (samosprávné jednotky) (Pavelková a kol., 2009)

⁸ Ekonomické prostředí na úrovni firem (Pavelková a kol., 2009)

⁹ Regionální konvergence, regionální konkurenceschopnost a územní spolupráce

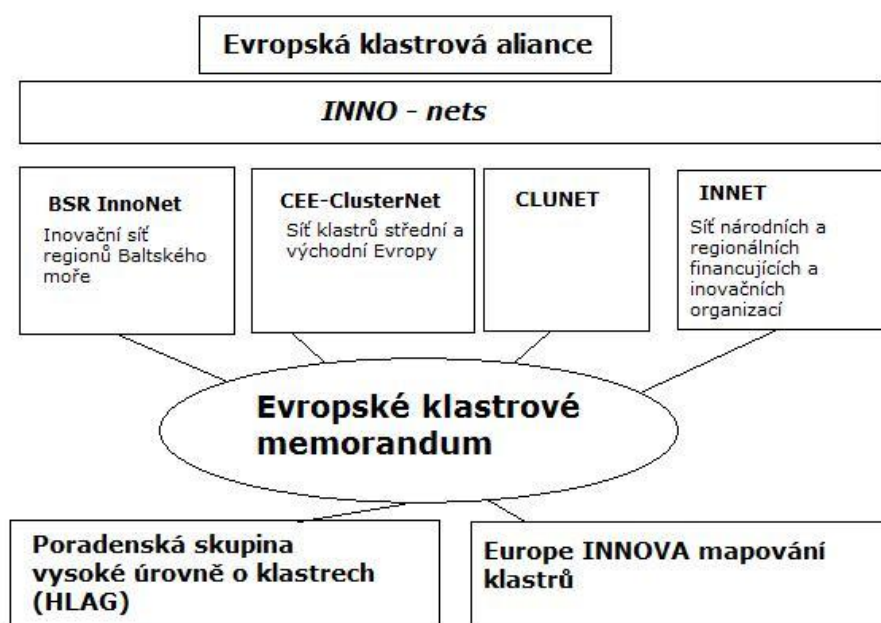
¹⁰ Operační program je dokument užívaný při programování strukturální pomoci. Jedná se o dokument, který předkládá členský stát Evropské komisi obsahující strategii rozvoje a soubor priorit, jichž má být dosahováno s podporou strukturálních fondů nebo Fondu solidarity (Novotná, 2007).

v ČR) a právě z nich je možno žádat o finanční pomoc pro realizaci projektů týkajících se klastrů a inovací obecně (Pavelková a kol., 2009).

Schéma Evropského prostoru klastrových aktivit zobrazuje obrázek 2.5 Evropské klastrové aktivity.

Na vrcholu tohoto obrázku můžeme vidět Evropskou klastrovou alianci. Evropská klastrová aliance byla založena v září roku 2006 Evropskou komisí a k dnešnímu datu sdružuje 55 klastrových regionů. Od roku 2008 je tato iniciativa přístupna všem klastrovým organizacím, které mají zájem podílet se na sdílení informací a zkušeností týkajících se klastrového působení. Její ambicí je stát se jediným prostorem pro shromažďování nových informací myšlenek a nápadů jak zefektivnit klastrovou politiku na úrovni Evropy (PRO-Inno, 2010).

Obrázek 2.5 Evropské klastrové aktivity

Zdroj: Pavelková a kol., 2009, vlastní úprava

Evropská klastrová aliance funguje prostřednictvím čtyř klastrových sítí (tzv. INNO – nets) BSR InnoNet, CEE-ClusterNetwork, CLUNET a INNET. Tyto sítě se snaží o rozšíření kooperace mezi inovačními programy členských států (Pavelková a kol., 2009).

Síť BSR¹¹ InnoNet má za cíl posílit spolupráci mezi odborníky v oblasti inovací a klastrů v regionu Baltského moře. INNET se týká oblasti technologie a technologických klastrů (výrobní technologie, IT atd.), kde se zasazuje o zjednodušení přeshraniční spolupráce malých a středních podniků. Členy sítě CLUNET je 15 regionů a 64 klastrů a jejich cílem je sdílet zkušenosti z realizace konkrétních projektů. CEE-ClusterNetwork zahrnuje 15 regionů ze střední a východní Evropy, které spolupracují na vytvoření společné klastrové politiky (včetně společných strategií a programů) (Pavelková a kol., 2009).

Ve dnech 22. – 23. ledna 2008 ve Stockholmu uspořádala Evropská klastrová aliance Evropskou prezidentskou konferenci pro inovace a klastry. V průběhu této události byla zdůrazněna důležitost klastrů pro evropskou konkurenceschopnost a inovační potenciál, což bylo podpořeno vydáním Evropského klastrového memoranda (PRO-Inno, 2010).

Mottem Evropského klastrového memoranda je „Podpořit evropské inovace prostřednictvím klastrů“. Jedná se o dokument určený pro subjekty formující klastrovou politiku, který reaguje na fakt, že Evropa potřebuje rozvíjet své inovační aktivity, jelikož v tomto ohledu dosud nedotáhla náskok USA a některých regionů Asie. Za hlavní slabost Evropy byla označena neschopnost přetvářet nové nápady na konkrétní výrobky a služby. Svým zaměřením je memorandum určeno také vládám států, samospráv, ale i institucím EU, jelikož popisuje důležitost jejich role při tvoření klastrových politik jak na národní úrovni, tak na úrovni Unie (ECM, 2007).

Další iniciativou působící v oblasti inovací a klastrů je Europe INNOVA. Hlavní náplní její činnosti je zavádění konkrétních projektů a opatření, v čemž je podporována Evropskou komisí. Jejími úkoly je zprostředkovávat informace a vazby mezi manažery podnikatelských subjektů, výzkumnými institucemi, vedoucími klastrů nebo investory. Proto je tato iniciativa považována za klíčovou pro vytvoření inovační sítě v Evropě. V dnešní době sdružuje Europe INNOVA jedenáct klastrových sítí, které sdílí praktiky a své zkušenosti nabyté při řízení klastrů (Europe Innova, 2010).

Své místo v evropské klastrové politice má i takzvané mapování klastrů. Prakticky se jedná o analýzu a určení stávajících a nově vznikajících klastrů v evropských regionech. A také

¹¹ BSR – Baltic Sea Region

k tomuto účelu byla založena Evropská klastrová observatoř. Tato instituce, zřízena v rámci iniciativy Europe INNOVA, je vedena Centrem pro strategii a konkurenceschopnosti při Stockholmské univerzitě pro ekonomii, finanční prostředky pro její provoz zajišťuje Evropská komise (Europe Innova, 2010).

Evropská klastrová observatoř má (podobně jako ostatní výše zmíněné iniciativy) za cíl především šíření informací o klastrových aktivitách v Evropě. Je zde možno získat informace o klastrech vyskytujících se v členských státech, o jejich zaměření a o politikách, které státy uskutečňují na podporu svých klastrů a inovací vůbec. V klastrové knihovně pak lze nalézt materiály a články o různých konkrétních projektech klastrů. Mezi země, jejichž území klastrová observatoř monitoruje, patří 27 států EU, Island, Norsko, Švýcarsko, Turecko a Izrael (ECO, 2010).

Z Evropské klastrové observatoře můžeme získat čtyři typy informací:

- týkající se již zmíněného mapování klastrů – zmapování klastrů ve 259 regionech účastnících se států;
- výčet klastrových organizací;
- informace o probíhajících klastrových programech a politikách;
- případové studie a další dokumenty dostupné z klastrové knihovny.

Financování konkrétních klastrových projektů je možno, kromě výše uvedených iniciativ také z jiných evropských programů, například ze sedmého rámcového programu výzkumu a vývoje nebo z Interreg IVC (ECO, 2010).

Další organizací působící na poli evropské klastrové problematiky je PRO INNO Europe. PRO INNO Europe je iniciativou Evropské komise (konkrétně Generálního ředitelství pro průmysl a obchod) a je hlavním nástrojem analýzy inovační politiky v Evropě. Jejím cílem je výměna informací na základě zkušeností a zlepšení inovačního prostředí v Evropě (PRO INNO Europe, 2010).

3. Konkurenceschopnost Baskicka

Zatím co obsahem druhé kapitoly bylo teoretické vymezení klastrů, jejich znaky a přínosy pro regionální konkurenceschopnost a inovace, třetí kapitola se již zaměří konkrétně na Baskicko a jeho charakteristiky.

Mluvíme-li o Baskicku, jeho historii a jeho kultuře, je třeba zdůraznit, že bylo jedním z motorů průmyslové revoluce ve Španělsku vykazující v 19. století nesmírnou ekonomickou aktivitu. Počáteční zmínky o tomto území však můžeme hledat již v období před naším letopočtem (Montero, Bernandino, 1997).

Kořeny Baskicka jsou spojeny s územím mezi autonomní oblastí Asturie a francouzskými hranicemi. Několik let před počátkem našeho letopočtu se Římané snažili podrobit si obyvatelé této země, narazili však na odpor (Montero, Bernandino, 1997).

V roce 602 našeho letopočtu vzniklo tzv. Ducado de Vasconia¹² a nemnoho let poté baskičtí vojáci porazili francouzské jednotky pokoušející se o anexi tohoto území. Francouzi byli v 7. století prvním národem, který se o toto pokusil, v dalších letech však následovala vojska Karla Velikého, Arabové, Normané atd. Podle některých politologů je již od této doby v Bascích zakořeněn odpor proti všem, jež se snaží podrobit si jejich zemi (Montero, Bernandino, 1997).

Vrátíme-li se zpět do 19. století, je jasné, že zde se začíná datovat novodobá historie regionu poznamenaná karlistickými válkami¹³, které měly za následek odliv Basků do Latinské Ameriky. Tyto bouřlivé časy končí založením Baskické národní strany, v roce 1936 se pak sešla první baskická vláda (Egaña, 2009).

¹² možno přeložit jako „Vévodství Baskické“

¹³ Karlisty jsou nazýváni stoupenci Dona Carlose, což byl neúspěšný aspirant na španělský trůn, který se po smrti krále Ferdinanda VII. v roce 1833 rozhodl neuznat nástupnictví Ferdinandovy dcery (a své neteře) Isabely II. a sám požadoval královský titul. (wikipedia, 2010 c)

V roce 1937 došlo k další události, která silně poznamenala smýšlení baskického lidu. V průběhu španělské občanské války začala německá vojska (na požádání generála Franca¹⁴) bombardovat městečko Gernika, což mělo za následek tisíce mrtvých civilních obyvatel (Egaña, 2009).

Rok 1957 byl poznamenán zrodem separatistické organizace ETA¹⁵, která byla během vlády diktátora Franca považována za organizaci působící proti režimu a měla tedy mnoho sympatizantů i mezi širokou veřejností země. Ty však začala brzo ztrácet a již od roku 1977 je považována za teroristickou organizaci působící na území Španělska a Francie s cílem osamostatnit Baskicko (Egaña, 2009).

3.1 Vymezení regionu Baskicka

Nyní geograficky a správně vymezím region a nastíním jeho politický systém, který vychází z níže zmíněného Statutu autonomie Baskicka.

3.1.1 Geografické vymezení

Obecně existují dvě dimenze, které jsou používány pro geografické vymezení regionu Baskicka. V širším vymezení je za Baskicko považována oblast, kde se plně projevuje baskická kultura a používá baskičtina. Toto území je nazýváno Euskal Herria¹⁶ a nachází se mezi Pyrenejemi a Atlantikem, na pomezí Španělska a Francie. Zahrnuje Autonomní společenství Baskicko (s provinciemi Araba, Bizkaia a Gipuzkoa), Autonomní společenství Navarra a Francouzské Baskicko s provinciemi Dolní Navarra, Labourd a Soule. Toto uspořádání znázorňuje obrázek. 3.1 Provincie Euskal Herria (Castells, Casal, 2008).

¹⁴ Francisco Franco Bahamonde byl důležitou osobností ve vojenském obratu, který proběhl ve Španělsku v roce 1936 a vyústil v občanskou válku. Koncem roku 1936 se Franco prohlásil Velitelem státu a uvrhl zemi do vojenské diktatury, která trvala až do roku 1975, kdy zemřel (wikipedia, 2010b).

¹⁵ Euskadi Ta Askatasuna – „Baskicko a svoboda“

¹⁶ Euskal Herria je baskicky „Baskická země“, španělsky „País Vasco“, ale tento název je spíše používán pro Autonomní oblast Baskicko (správní jednotka).

Obrázek 3.1 Provincie Euskal Herria

Zdroj: wikipedia, 2010 a

Je nutno podotknout, že Baskicko v tomto složení není územně správní jednotkou, jedná se spíše o tradiční vymezení vycházející z historie a kultury této oblasti.

Druhé – užší vymezení (a tímto vymezením se budu řídit také já v této práci) nazývá „Baskickem“ autonomní oblast Baskicko, která je jednou ze sedmnácti autonomních oblastí Španělska (s 2,1 miliony obyvateli) a jak již bylo řečeno, skládá se ze tří provincií. Toto rozdělení země je zakotveno v Ústavě¹⁷. Přehled všech autonomních oblastí nalezneme v příloze č. 3 Španělské autonomní oblasti (Castells, Casal, 2008).

3.1.2 Správní vymezení

Jak již bylo řečeno, článek 137 Španělské ústavy dává autonomním oblastem¹⁸ právo na samosprávu a svobodné rozhodování v určitých otázkách, každá z nich má svůj parlament, vládu a prezidenta. Míra samosprávy je v jednotlivých oblastech různá, stát si však ponechává výhradní kontrolu v otázkách imigrace, emigrace, práva na azyl, mezinárodních vztahů, obrany, obchodního práva atd. Takovou „ústavou“ každé autonomní oblasti je její Statut autonomie (EA, 1979).

Baskický Statut autonomie (někdy také zvaný Statut z Gerniky) byl uzákoněn 18. prosince 1979 a dává regionu Baskicka jednu z nejvyšších měr autonomie ze všech oblastí

¹⁷ Španělská ústava – vyhlášena králem 27. prosince 1978, čl. 137

¹⁸ Každá autonomní oblast se dále dělí na provincie a obce.

(včetně založení vlastního oddílu policie). Baskická vláda má kompetence v oblasti volební legislativy (při volbách do baskického parlamentu), veřejných statků a služeb, lesnictví, zemědělství a rybolovu (na území Baskicka), vodního hospodářství, kultury, infrastruktury, výzkumu a vývoje, územního plánování, bankovníctví atd. (EA, 1979).

Z pohledu nomenklatury územních statistických jednotek¹⁹, patří autonomní oblast Baskicko do skupiny regionů NUTS II, spolu s Galicií, Kantábrií, Navarrou, Riojou, Aragonem, autonomní oblastí Madrid, oblastí Kastálie a Leonu, Kastílií La Mancha, Extremadurou, Katalánskem, autonomní oblastí Valencie, Baleárskými ostrovy, regionem Murcie, autonomními městy Ceutou a Melillou a Kanárskými ostrovy. Uspořádání regionů NUTS II tedy zcela odpovídá správnímu rozdělení země na autonomní oblasti. Jako region na úrovni NUTS II má Baskicko nárok na čerpání finanční pomoci ze strukturálních fondů EU a tuto možnost také využívá (viz subkapitola 3.2 Ekonomické výsledky regionu) (Eurostat, 2010).

3.1.3 Politická struktura Baskicka

Jak jsem již uvedla výše, „ústavou“ autonomní oblasti Baskicka je Statut z Gerniky z roku 1979, který dává baskické vládě kompetence ve výše uvedených oblastech. Vláda se skládá z deseti „ministrů“ v oblastech vnitřních záležitostí, vzdělání, univerzit a výzkumu, financí a daní, spravedlnosti a veřejné zprávy, bydlení a dopravy, průmyslu, inovací, obchodu a turismu, zaměstnanosti a sociálních věcí, zdraví, životního prostředí, zemědělství a rybářství a kultury. V čele vlády stojí její předseda, který reprezentuje vládu ve státních záležitostech (Euskadi, 2010a).

Baskický parlament je institucí zastupující veřejnost regionu, jejíž hlavní funkcí je kontrolovat a podněcovat aktivity vlády a také schvalovat rozpočet Baskicka. Tvoří jej 75 poslanců, kteří jsou voleni ve veřejných volbách na období čtyř let (Euskadi, 2010c).

¹⁹ Nomenklatura územních statistických jednotek (NUTS), je rozdělení územní rozdělení zemí, které zavedla EU pro své statistické účely (zejména pro lepší možnost srovnání regionů a vyčíslení disparit). Země jsou takto rozděleny od největších územních jednotek, jako jsou území států nebo spolkové země (NUTS I) až po jednotky nejmenší – NUTS III (např. kraje, velká města). Určující pro zařazení regionu je počet jeho obyvatel. Pro NUTS II je to od 800 000 po 3 000 000 obyvatel. Pouze regiony v tomto rozmezí mohou čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů EU. Země, které nemají správní jednotky čítající potřebný počet obyvatel, si mohou regiony NUTS II vytvořit „uměle“ spojením menších jednotek. (Novotná, 2007)

Jako další stupeň administrativy regionu Baskicka fungují takzvané „Valné hromady“, které fungují na úrovni každé ze tří historických oblastí²⁰ a mívají 51 členů. Svým zaměřením se podobají místním parlamentům a v jejich kompetenci je přijímat normy a regulace týkající se svého území. Tvorba a přijímání zákonů týkajících se celého Baskicka je oblastí působení Baskického parlamentu (Euskadi, 2010b).

Další institucí v politické struktuře regionu je Veřejný ochránce práv, který je zmocněncem Baskického parlamentu a zastupuje veřejnost ve sporech s institucemi veřejné správy Autonomní oblasti Baskicka (tzn. vláda, parlament, obecní rady atd.) (Ararteko, 2010).

3.2 Ekonomické výsledky regionu

Jak nám demonstruje graf 3.1 Vývoj tempa růstu HDP²¹ Baskicka, Španělska a EU do roku 2004, tempo růstu HDP regionu Baskicka se již od 80. let pohybovalo nad úrovní EU a v mnoha případech také nad úrovní celého Španělska.

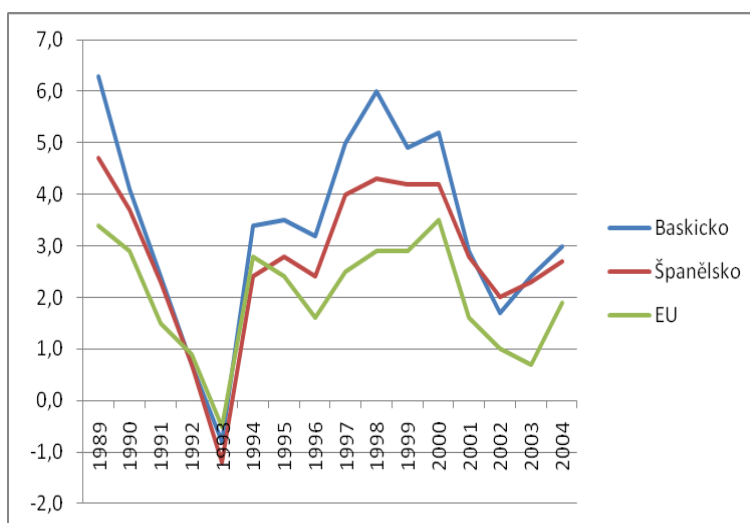
Výrazně je to patrné například v roce 1998, kdy je hodnota tempa růstu HDP Baskicka téměř dvojnásobná. V roce 1993 můžeme zaznamenat výrazný pokles tempa růstu všech zmiňovaných oblastí, dosahující až záporných hodnot. Tato situace byla způsobena krizí Evropského měnového systému²² (SPRI, 2010).

²⁰ Bizkaia, Gipuzkoa, Araba

²¹ Tempo růstu HDP udává nárůst/pokles HDP v určitém roce oproti roku předešlému. Je udáván v procentech. (Kotlán, I., 2001)

²² EMS vznikl v roce 1987 a spočíval v tom, že si členské země stanovily měnové kurzy vůči tehdejší platební jednotce ECU a vůči sobě navzájem – tyto kurzy se mohly pohybovat a měnit pouze ve stanovených limitech (+/- 2,25 % resp. 6 %), pokud měla být odchylka větší, centrální banky zemí byly povinny vykonat opatření k napravení situace. Krize EMS vypukla v roce 1992 a prvotně přišla z nečlenských zemí systému (Finsko, Norsko). Naplno se rozhořela v důsledku Německého sjednocení v roce 1992 (z důvodu nutnosti umístit velké prostředky na rekuperaci bývalé NDR). Vliv mělo také Dánské odmítnutí Maastrichtské dohody. Důsledkem byla devalvace mnoha měn členů EMS a rozšíření flukтуаčního pásma na +/- 15%. (Zlý, 2004)

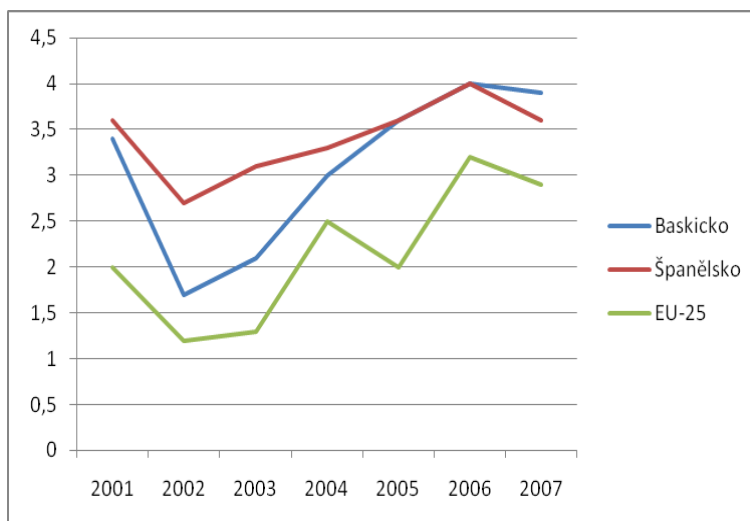
Graf 3.1 Vývoj tempa růstu HDP Baskicka, Španělska a EU do roku 2004

Zdroj: SPRI, 2010, vlastní úprava

V grafu 3.2 Vývoj tempa růstu HDP Baskicka Španělska a EU od roku 2001 do 2007 můžeme sledovat pokles hodnoty Baskicka pod úroveň Španělska, dominance nad EU však přetrvává. Tato situace trvala do roku 2005, kdy se tempo růstu HDP Baskicka dostalo na Španělskou úroveň a v roce 2006 ji překonalo.

Graf 3.2 Vývoj tempa růstu HDP Baskicka, Španělska a EU od roku 2001 do 2007

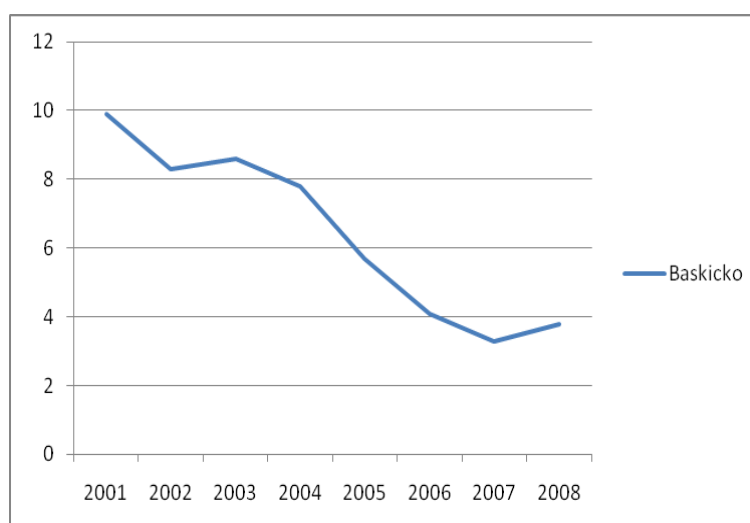
Zdroj: Eurostat, 2010a, vlastní úprava

Poslední roky již byly poznamenány blížící se ekonomickou krizí. Ještě v roce 2008 se tempo růstu udrželo na 2,1 %, ale pak začal pokles až o 2,9 %. V posledním čtvrtletí roku

2009 vykazovalo tempo růstu HDP poprvé negativní hodnoty – 2,5 %. Podle předpovědi organizace FUNCAS²³ je Baskicko spolu s provincií Rioja jediným regionem, který by mohl v roce 2010 zaznamenat růst svého HDP, a to ve výši 0,1 % (El Mundo, 2010).

Vývoj nezaměstnanosti v letech 2001 – 2008 přibližuje graf 3.3 Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v procentech (2001-2008). V tomto období zaznamenal region výrazný pokles nezaměstnanosti, první čtvrtletí roku 2009 však (z důvodu krize) přineslo opětovný nárůst na 7,7 %. Poslední hodnota publikovaná Baskickým statistickým úřadem²⁴ hovoří o nezaměstnanosti na úrovni 8,7 % za poslední kvartál roku 2009 (Eustat, 2010c).

Graf 3.3 Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v % (2001 - 2008)

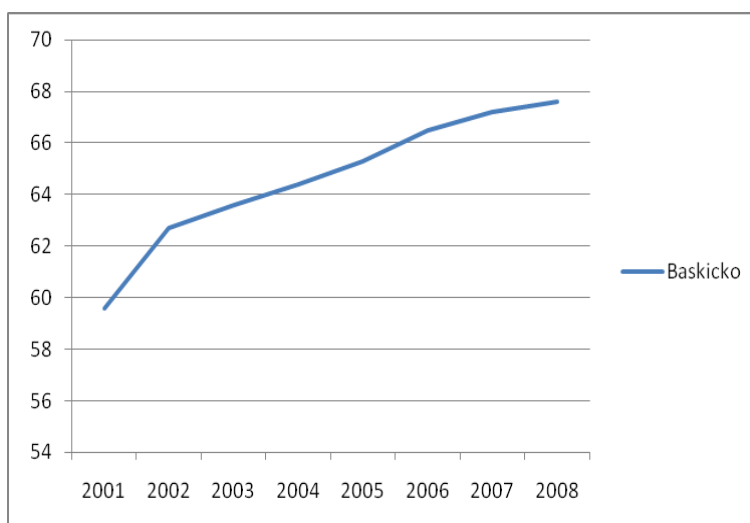
Zdroj: Eustat, 2010c, vlastní úprava

Zaměstnanost v regionu zaznamenává rostoucí tendenci a od roku 2002 se pohybuje v hodnotách nad 60 %. V roce 2008 dosáhla dokonce více než 67% procent (viz graf 3.4 Vývoj zaměstnanosti v % (2001- 2008)). Vyšší zaměstnanosti dosahují muži. Nutno říci, že růst zaměstnanosti je v Baskicku dynamičtější než v celém Španělsku, které překročilo hranici 60% až v roce 2004.

²³ FUNCAS – nevýdělečná organizace soukromé povahy, která sdružuje španělské spořitelny. Jejím posláním je vykonávat aktivity zvyšující blahobyt španělské společnosti, propagovat spoření a informovat veřejnost o činnostech spořitelny (Funcas, 2010)

²⁴ Eustat

Graf 3.4 Vývoj zaměstnanosti v % (2001- 2008)

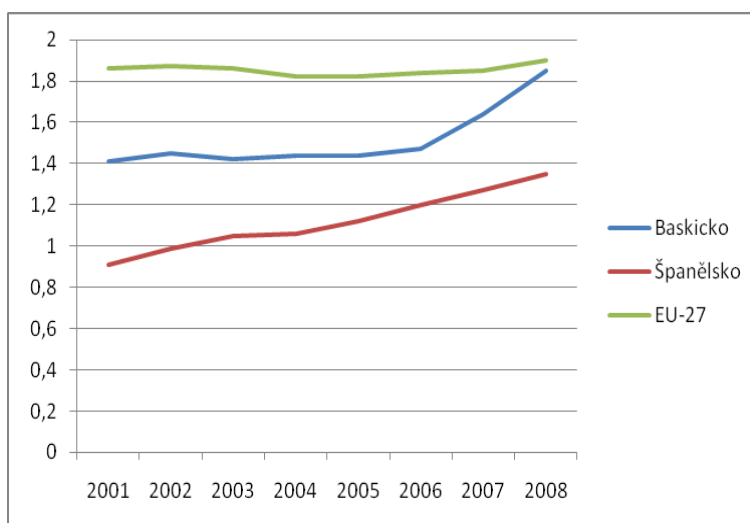

Zdroj: Eustat, 2010d, vlastní úprava

Zajímavý z hlediska tématu mé práce je údaj hodnotící investici regionu do inovací a rozvoje (I+D) a jeho podíl na HDP. Statistiky Španělska jako celku ukazují, že až po roce 2003, překročila hodnota výdajů na I+D jedno procento HDP, a to i přesto, že jedním z cílů Lisabonské strategie bylo již od jejího počátku zvýšení těchto výdajů až na 3 % HDP²⁵. V grafu 3.5 Vývoj výdajů na I+D v % HDP můžeme vidět srovnání Baskicka, EU-27 a Španělska. V oblasti investic do výzkumu a vývoje nedosahuje Baskicko úrovně EU a nízká úroveň těchto výdajů je považována za překážku větší konkurenceschopnosti regionu, kterou je třeba odstranit (viz níže „paradox konkurenceschopnosti“) (Eustat, 2010a).

²⁵ Lisabonská strategie byla přijata Evropskou Radou v roce 2000. Jejím cílem je do roku 2010 zvýšit konkurenceschopnost EU, zaměřit se na zvýšení zaměstnanosti a udržitelný rozvoj. Jedním z konkrétních plánovaných opatření je zvýšení státních výdajů na výzkum a vývoj na 3 % HDP do roku 2010. Zatím jsou tomuto cíli nejbližší Francie, Německo a Finsko. (Klvačová, Malý, Mráček, 2006)

Graf 3.5 Vývoj výdajů na I+D v % HDP

Zdroj: Eustat, 2010a, vlastní úprava

V tabulce 3.1 Počet žádostí o udělení patentu můžeme v průběhu roku 2008 a 2009 pozorovat viditelný nárůst počtu podaných žádostí o udělení patentu, který v roce 2009 dosáhl až 206 žádostí.

Tabulka 3.1 Počet žádostí o udělení patentu

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet žádostí o udělení patentu	142	135	161	152	132	162	160	171	206

Zdroj: Eustat, 2010b, vlastní úprava

Dalším ukazatelem, kterým se budu ve své ekonomické analýze Baskicka zabývat, je HDP na obyvatele v €, jež je používán jako jeden z indexů měření regionálních disparit, ale také (společně s kvalifikací pracovní síly a úrovní inovací) jako jeden z faktorů regionální konkurenceschopnosti. V tabulce 3.2 HDP na obyvatele v regionech NUTS II je provedeno srovnání hodnot tohoto ukazatele ve španělských regionech NUTS II za rok 2007. Z tabulky vyplývá, že Baskicko dosáhlo nejvyšší hodnoty HDP na obyvatele 30 600 €. Stejně hodnoty dosáhla také autonomní oblast Madrid, na druhém místě se pak umístil region Navarry.

Tabulka 3.2 HDP na obyvatele v regionech NUTS II v roce 2007

NUTS II	HDP/obyvatele v €
Galicie	19800
Asturie	21700
Kantábrie	23500
Baskicko	30600
Navarra	29500
region Rioja	25000
Aragón	25000
AO Madrid	30600
Kastílie a León	22600
Kastílie La Mancha	18200
Extremadura	16200
Katalánsko	27500
AO Valencie	21300
Andalúzie	18100
region Murcie	19400
AM Ceuta	21700
AM Melilla	21100
Baleárské ostrovy	25400
Kanárské ostrovy	20700

Zdroj: Eurostat, 2010b, vlastní úprava

Od roku 2005, kdy byla revidována Lisabonská strategie, se používá k hodnocení ekonomické situace a konkurenceschopnosti státu sada několika indikátorů.

Plán podnikatelské konkurenceschopnosti a sociální inovace pro léta 2006-2009, vytvořený baskickou vládou sestavil tuto sadu hodnotících indikátorů také pro Baskicko a srovnal tyto hodnoty s hodnotami EU-27. Výsledek je znázorněn v tabulce 3.3 Indikátory hodnocení LS v %. Ve více než polovině případů Baskicko dosahuje lepších výsledků než EU. V hodnotách indexů Emise skleníkových plynů, hrozba chudoby, výdaje na I+D, míra zaměstnanosti žen (55 – 64) a celková míra zaměstnanosti žen Baskicko na EU-27 ztrácí.

Tabulka 3.3 Indikátory hodnocení LS v %

Indikátor	Baskicko	EU-27
HDP/obyvatele v p.k.s.	122,9	100
Produktivita/zaměstnanec	120,7	100
Celková míra zaměstnanosti	63,4	63
Míra zaměstnanosti žen	51,4	55,1
Míra zaměstnanosti mužů	75,2	70,9
Celková míra zaměstnanosti (55-64 let)	40,3	40,2
Celková míra zaměstnanosti žen (55-64 let)	24,4	30,7
Celková míra zaměstnanosti mužů (55-64 let)	57,6	50,3
Výdaje na I+D/HDP	1,48	1,95
Úroveň vzdělání mladých lidí	80,1	76,4
Úroveň cen	85,6	100
Úroveň firemních investic/HDP	24,1	17
Míra hrozby chudoby	16,5	15
Rozptyl míry nezaměstnanosti	6,3	13
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	2,8	4
Emise skleníkových plynů	128	91
Energ. intenzita ekonomiky	163,3	209,9
Objem dopravy v % HDP	123,7	102,4

Zdroj: PC,2005, vlastní úprava

3.3 Politika regionálního rozvoje a konkurenceschopnosti

V politice Španělska chybí prvek, který by zastřešoval celou problematiku podpory regionálního rozvoje se vším, co k němu patří. Kompetence v této oblasti jsou rozděleny mezi Ministerstvo dopravy, Ministerstvo územní politiky, Ministerstvo životního prostředí, rozvoje venkova a rybolovu, Ministerstvo pro vědu a inovace. Hlavní slovo však mají vlády samotných autonomních oblastí (LM, 2010).

Také Španělsko čerpá k podpoře svých regionů²⁶ finance, které nabízí Evropská unie v rámci svých strukturálních fondů. V programovacím období 2007-2013 byly vyhlášeny tři cíle regionální politiky EU: Konkurenceschopnost, Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a Evropská územní spolupráce. Zařazení regionu pod určitý cíl se provádí na

²⁶ na úrovni NUTS II

základě údajů o jeho HDP²⁷. Baskicko spadá pod cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Zařazení všech regionů Španělska pod konkrétní cíle je znázorněno v obrázku 3.2 Španělské regiony rozděleny podle cílů regionální politiky EU.

Obrázek 3.2 Španělské regiony rozděleny podle cílů regionální politiky EU

Zdroj: Europa, 2010

Červeně jsou v obrázku 3.2 označeny regiony spadající do cíle Konvergence. Růžově a tmavě modře jsou znázorněny Phasing-out a phasing-in (přechodné regiony). Světle modrou barvou jsou pak znázorněny regiony spadající do cíle Konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Jako i další regiony pod druhým cílem, může Baskicko čerpat prostředky na podporu udržitelného rozvoje a prevenci rizika, pro stimulaci inovací a znalostní ekonomiky a na posílení územní soudružnosti. A to prostřednictvím regionálního operačního programu OP Baskicko.

Tento operační program byl schválen Evropskou komisí v listopadu 2007 a je strukturován do těchto priorit (Europa, 2010):

²⁷ Pod cíl Konvergence spadají regiony, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 75% HDP EU-27. Pod cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost pak spadají regiony, jejichž HDP je vyšší než 75% HDP EU-15. (Novotná, 2007)

- **Životní prostředí a prevence rizika** – podpora udržitelného rozvoje pomocí posílení synergie mezi ekonomickým růstem a ochranou životního prostředí.
- **Energetické zdroje a přístup k dopravním službám** – to znamená zlepšit přístupnost a bezpečnost dopravy zvýšením její energetické efektivity a rozvoj obnovitelných zdrojů energie, tak aby bylo možno dosáhnout cílů stanovených Kjótským protokolem²⁸.
- **Lokální a městský udržitelný rozvoj** – udržitelný rozvoj měst i v podmínkách současné demografické situace tak, aby se stala hybnou silou ekonomického růstu.
- **Technická asistence** – zahrnuje podporu managementu a hodnocení a monitoring průběhu operačního programu.
- **Znalostní ekonomika, inovace a rozvoj podnikání** – tento program má za cíl využití potenciálu baskického systému inovací, zvýšení investice do I+D a rozšíření komunikačních technologií.

Finanční alokace na operační program Baskicko v programovacím období 2007-2013 činí 500 milionů EUR, příspěvek Španělska je odhadnut na 260 milionů EUR. Podrobnější rozpis financování nabízí tabulka 3.4 Financování OP Baskicko.

Tabulka 3.4 Financování OP Baskicko (v €)

Priority	Příspěvek EU	Příspěvek Španělska	Celkově
Znalostní ekonomika, inovace a rozvoj podnikání	179 754 959	179 754 959	359 509 918
Životní prostředí a prevence rizika	6 652 337	6 652 377	13 304 754
Energetické zdroje a přístup k dopravním službám	40 177 390	59 370 142	99 547 532
Lokální a městský udržitelný rozvoj	11 626 671	11 626 671	23 253 342
Technická asistence	2 370 760	2 370 760	4 741 520
Celkově	240 582 157	259 774 909	500 357 066

Zdroj: Europa., 2010, vlastní úprava

²⁸ Kjótský protokol je protokol doplňující Rámcovou úmluvu OSN o klimatických změnách podepsaný v prosinci 2007. Vyspělé země se jeho prostřednictvím zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 5,2 % (vzhledem k roku 1990, a to v časovém období 2008-2012 (Kadmožka, 2007).

I přes to že strukturální pomoc, kterou má Baskicko k dispozici představuje poměrně „malou“ částku (tvoří 0,06 % ročního HDP regionu), její význam pro region je značný. Očekává se, že s pomocí těchto finančních prostředků bude vytvořeno téměř 2700 pracovních míst, spolufinancováno více než 7400 výzkumných, rozvojových a inovačních projektů, vytvořeno 15 výzkumných center a zmobilizováno téměř 560 miliónů € soukromých investic.

3.3.1 Průběh rozvoje Baskicka

I když má Baskicko velký potenciál, který je podpořen také zásobami důležitých nerostných surovin (například železnou rudou na výrobu oceli), ekonomická situace zde nebyla vždy pozitivní. A právě v těchto situacích je třeba ocenit opatření baskické vlády v oblasti regionálního rozvoje, která zajisté napomohla krize nejen řešit, ale také jim předcházet.

Velké propouštění v průmyslových podnicích, které začalo v Baskicku v roce 1975, znamenalo začátek hluboké ekonomické krize s nezaměstnaností přesahující téměř 25 %. V 80. letech začalo upadat hospodářství, které do té doby stavělo na třech odvětvích: stavbě lodí, hutnictví a těžkém průmyslu. Baskická vláda, zaměstnavatelé a profesní organizace se rozhodli k restrukturalizaci a modernizaci průmyslových odvětví. Vzniklo devět hospodářských uskupení, která vytvářela 45 % HDP Baskicka. Baskická vláda dokázala tuto nepříznivou situaci obrátit také tím, že využila dlouhodobou politiku zaměřenou na posílení regionálního inovačního systému (Eurlex, 2010).

Během let 1980-1990 se region tedy soustředil na restrukturalizaci ekonomiky - vytvořil technologickou infrastrukturu včetně technologických center a nabídku služeb podporujících konkurenceschopnost malých a středních podniků (CL, 2003).

V období 1991 – 2000 se zaměřili na rozvoj a diverzifikaci regionálních inovací a na podporu poptávky po technologiích ze strany průmyslu. Jeden z nejvýraznějších politických nástrojů pro růst konkurenceschopnosti odvětví, které byly v tomto období definovány, byla politika podpory klastrů (CL, 2003).

V letech 1991 – 1995 byl definován Program konkurenceschopnosti, na jehož vytvoření spolupracoval také Michael Porter. Jeho cílem bylo dosáhnout rovnováhy mezi všemi ekonomickými aktéry, tzn. mezi podniky, veřejnými a soukromými institucemi a vládou. Mezi sektory určenými jako schopné vytvořit klastry byly vybrány jak tradiční

odvětví (papírnictví, výroba obráběcích strojů) tak také obory nové, jako například telekomunikace nebo letectví (CL, 2003).

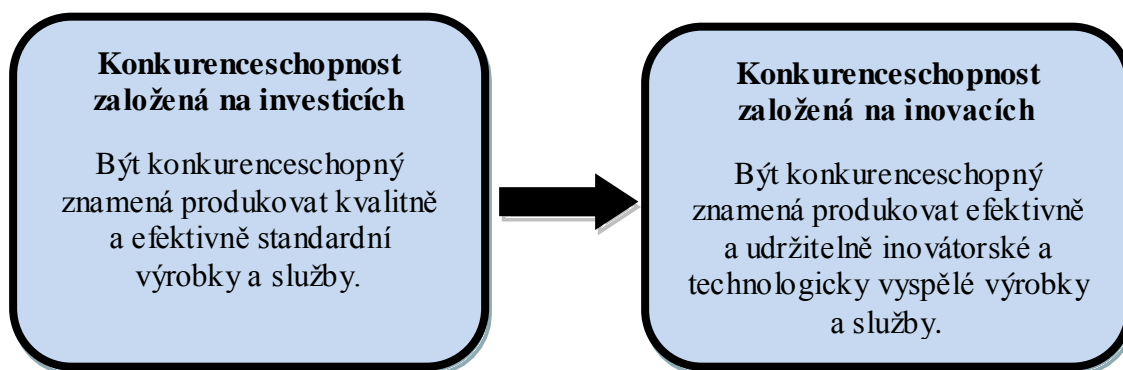
Obecně bývají za hlavní faktory ekonomického růstu Baskicka mezi lety 1986-2004 považovány růst výstupu ekonomiky, produktivita pracovní síly a kapitálu, dobrá infrastruktura a informační technologie (SEG, 2008).

3.3.2 Současná konkurenceschopnost Baskicka

V roce 2009 vydal Baskický institut konkurenceschopnosti, fungující při Univerzitě v Deustu Druhou zprávu o konkurenceschopnosti Baskicka: Ke konkurenceschopnosti vedené inovacemi²⁹. Tato zpráva je založena na výzkumu, který institut prováděl v době od vydání zprávy předešlé a je založena na koncepci přechodu z konkurenceschopnosti založené na investicích na konkurenceschopnost založenou na inovacích. Graficky toto znázorňuje Obrázek 3.3 Koncepce přechodu. V současné době je výkonnost baskického regionu založená na investicích, což znamená, že se firmy soustředí (a jsou v tomto oboru velmi efektivní a úspěšné) na výrobu standardních výrobků a služeb, podle známých metod, s co nejnižšími náklady. Podle tvůrců zprávy je však na čase, aby se baskická ekonomika stala konkurenceschopnou prostřednictvím zaměření na speciální, technologicky vyspělé výrobky a služby. To však neznamená opustit charakteristiky současného období, jen vytvořit nové strategie a postupy, jak zvýšit inovativnost firem. Jedním z faktorů, jak dosáhnout tohoto cíle je také podpora vzniku seskupení firem působících v jednou odvětví – tedy klastrů. Tématem přínosu klastrů se budu zabývat v následující kapitole své diplomové práce (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

²⁹ První zpráva tohoto druhu vyšla v roce 2007

Obrázek 3.3 Koncepce přechodu

Zdroj: II. Informe de competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

Podle zprávy existuje v baskickém hospodářství takzvaný „paradox konkurenceschopnosti“. Ten spočívá ve faktu, že autonomní oblast Baskicko dosahuje v průběhu posledních let vysokého HDP na obyvatele (viz subkapitola 3.2 Ekonomické výsledky regionu), jenž je jedním z prostředků, jak statisticky určit konkurenceschopnost regionu (je-li tento ukazatel rostoucí, je zde pravděpodobnost, že se jedná o prosperující region). V této oblasti dosahuje Baskicko výsledků, které přesahují úroveň dosažené jak Španělskem celkově, tak EU-27. Oproti tomu, co se týče ukazatelů prezentujících úroveň inovací, tam už výsledky nejsou tak dobré (taktéž viz subkapitola 3.2 Ekonomické výsledky regionu) (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

V roce 2009 vydala organizace PRO INNO Europe dokument s názvem Regional Innovation Scoreboard (RIS)³⁰. V této zprávě jsou evropské regiony na úrovni NUTS II hodnoceny z hlediska jejich výsledků v oblasti inovací a následně rozděleny do kategorií vysoký inovátor, středně vysoký inovátor, průměrný inovátor, středně nízký inovátor a nízký inovátor. Příslušnost regionu do jedné z těchto skupin je určována pomocí faktorů, jako je například procento populace s vysokoškolským vzděláním, procento populace účastníků se celoživotního vzdělávání, veřejné výdaje do výzkumu a vývoje, počet žádostí o patenty atd. (RIS, 2009).

Vedle tohoto obecného ukazatele, jsou ještě zvlášť hodnoceny tři prvky důležité pro inovativnost regionu (RIS, 2009):

³⁰ „Regionální výsledky v oblasti inovací“

- „Umožnitelé“ (enablers) – v této kategorii je hodnocen podíl populace s vysokoškolským vzděláním nebo účastníci se celoživotního vzdělání, veřejné výdaje na výzkum a vývoj atd.
- Aktivity firem (firm activities) – zde se hodnotí výdaje firem na výzkum a vývoj, spolupráce malých a středních podniků při tvorbě inovací atd.
- Produkt (output) – hodnotící podíl nových výrobků na celkových tržbách, efektivnost využití zdrojů atd.

Pro vyhodnocení údajů Baskicka jsem vytvořila tabulku 3.5 Inovační výkonnost Baskicka. Z tabulky vyplývá, že nejlepších výsledků dosahuje Baskicko v oblasti produktu, což znamená, že zaznamenává vysoký podíl nových výrobků (jak na trhu, tak v rámci výroby firem) na celkovém obratu, efektivně využívá své zdroje a velký díl pracovní síly působí v oblasti znalostních služeb, popřípadě produkuje hi-tech výrobky (RIS, 2009).

Tabulka 3.5 Inovační výkonnost Baskicka v roce 2006

RIS (obecný ukazatel)	Enablers	Firm activities	Output	Slabosti regionu
Středně vysoký výkon	Středně vysoký výkon	Středně vysoký výkon	Vysoký výkon	Enablers

Zdroj: RIS, 2009, vlastní úprava

Naopak za slabou stránku regionu byl vyhodnocen podíl populace s vysokoškolským vzděláním nebo účastníci se celoživotního vzdělání, veřejné výdaje na výzkum a vývoj. To podle mého názoru odpovídá faktu, že nutností pro zvýšení inovativnosti regionu jsou větší výdaje do I+D.

Důležitým prvkem konkurenceschopnosti jsou také firmy a jejich působení. V této oblasti bylo dosaženo několika pozitivních poznatků (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009):

- návratnost vlastních zdrojů baskických výrobních společností je nad průměrem Španělska.
- množství použitých cizích zdrojů a zadlužení firem je nižší než u ostatních autonomních oblastí (růstová tendence zadlužení se zastavila v roce 2005 a v roce 2007 začala dokonce klesat).

- firmy jsou méně závislé na krátkodobém financování.

Dalším aspektem baskické ekonomiky, který se v rámci posuzování konkurenceschopnosti hodnotí, je její tzv. internacionalizace, tedy zastoupení regionálních firem v rámci evropského, respektive světového obchodu. Důraz je zde kladen především na sklon k exportu, zahraniční investice v autonomní oblasti Baskicko a baskické investice v zahraničních regionech (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

V dnešní době je otázka internacionalizace velice důležitá, jelikož přítomnost na trzích různých zemí může přinést firmám výhody v podobě úspor za levnou kvalifikovanou pracovní sílu, zahraniční finanční kapitál nebo nové technologie (Zelená kniha, 2006).

Co se týče ukazatele sklonu k exportu, tvůrci Zprávy se shodují, že vzhledem k tomu, že baskická ekonomika musí být pro svou velikost nutně ekonomikou otevřenou, je třeba zlepšit sklon k exportu. A to i přes to, že v této oblasti již došlo k mírnému zlepšení, které však bylo zastaveno ekonomickou krizí v druhé polovině roku 2008 (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

V oblasti přímých zahraničních investic je Baskicko jednou ze tří autonomních oblastí s největší participací na přímých zahraničních investicích celého Španělska (viz tabulka 3.6 Rozdělení zahraničních investic ve Španělsku a PZI Španělska v zahraničí mezi regiony v roce 2008). Investice směřují zejména do rozvíjejících se zemí (méně pak do těch rozvinutých), oblíbenou destinací jsou země BRICu³¹. Zástupce baskických firem můžeme nalézt i na území České republiky, jedná se například o známého výrobce autokomponentů CIE Automotive (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

³¹ Brazílie, Rusko, Indie, Čína

Tabulka 3.6 Rozdělení zahraničních investic ve Španělsku a PZI Španělska v zahraniční mezi regiony v roce 2008 (v %)

NUTS II	Zahraníční investice ve Španělsku	Španělské přímé zahraniční investice
Galicie	3,4	2,3
Asturie	4,5	1,2
Kantábie	1,7	6,1
Baskicko	4,8	7,5
Navarra	2,1	0,3
region Rioja	0,4	0,1
Aragón	4,7	0,4
AO Madrid	25,5	65,7
Kastílie a León	4,4	0,2
Kastílie La Mancha	2,6	0
Extremadura	0,6	0
Katalánsko	22,6	11,6
AO Valencie	5,7	0,5
Andalúzie	9	0,7
region Murcie	3,2	2,3
AM Ceuta	0	0
AM Melilla	0	0
Baleárské ostrovy	1,7	1
Kanárské ostrovy	3,3	0,1
Celkem	100	100

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

Naopak míra zahraničních investic na území regionu Baskicka je na nízké úrovni, což je považováno za slabost na cestě k větší konkurenceschopnosti. K zlepšení situace je třeba zvýšit atraktivnost regionu, ale také atraktivnost užívaného systému inovací a technologií, což je v rukou zejména institucí veřejné správy (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009). V tabulce 3.7 Země mající majetkový podíl v baskických firmách jsou zaznamenáni zahraniční akcionáři baskických podniků. Největší počet akcionářů pochází ze Spojených států, na dalších místech se umístilo Německo a Francie.

Tabulka 3.7 Země mající majetkový podíl v baskických firmách v roce 2008

Země	Počet akcionářů	% všech akcionářů
USA	162	18,9
Francie	139	16,3
Německo	130	15,2
Velká Británie	86	10,1
Nizozemí	63	7,4
Itálie	47	5,5
Švýcarsko	40	4,7
Lucembursko	38	4,4
Belgie	34	4
Další země	116	13,6
Celkem	855	100

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

Je však třeba říci, že ekonomická krize se nevyhnula ani Baskicku. Nejvíce postiženými sektory jsou výstavba domů a automobilový průmysl. V rámci Zprávy bylo navrženo několik kroků, které by pomohly vyřešit nepříznivou situaci (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009):

- dostatečná investice do výzkumu a vývoje;
- rozvíjet systém inovací;
- zvýšit počet zaměstnanců baskických firem, aby bylo možno zpracovávat i investičně náročné projekty;
- zlepšit technologickou základnu firem;
- zaměřovat se na trhy a sektory příznivé pro vývoz;
- přilákat zahraniční znalosti a investice;
- spolupráce soukromého a veřejného sektoru;
- získání dostatečných finančních prostředků pro internacionalizaci baskických firem, zejména do technologicky vyspělých firem a do sektorů s vyšší přidanou hodnotou;
- aktualizace a dynamizace konceptu klastru.

Podle mého názoru je Baskicko jako region konkurenceschopné, pokud posuzujeme výkonnost podnikatelského sektoru. Dosahuje nejvyšší hodnoty HDP na obyvatele ze všech španělských regionů NUTS II a baskické firmy vykazují vysokou návratnost svých zdrojů, bez velkého zadlužení. Zároveň také porozuměly výhodám, které jim přináší přímé zahraniční

investice a tak mají své zastoupení v mnoha zemích Evropy. Hodnocení podle ukazatelů obnovené Lisabonské strategie také dopadlo ve prospěch Baskicka, které ve většině ukazatelů překonalo výsledky EU-27. Z výše uvedených informací vyplývá, že je zde ovšem také mnoho oblastí, na kterých je nutno zapracovat, pokud nechce být Baskicko v budoucnu převálcováno dynamičtější rostoucími regiony, které budou pracovat na zvýšení své inovativnosti a technologické úrovně. Baskicko by mělo dle mého úsudku zvýšit výdaje na I+D, více otevřít svou ekonomiku (zvýšit exporty) a zatraktivnit svůj region tak, aby lákal nové investory z ostatních zemí světa.

3.3.3 Aktivita baskického veřejného sektoru v oblasti podpory konkurenceschopnosti

Jak již bylo řečeno v předchozích subkapitolách, pro rozvoj konkurenceschopnosti regionu je nezbytná efektivní spolupráce soukromého a veřejného sektoru. Stát může přispět k regionálnímu rozvoji, jak finančními, tak nefinančními prostředky (regionální rozvojové politiky, klastrové politiky, daňové úlevy pro zahraniční investory atd.).

Podpora inovací, vědy a technologií spadá do kompetencí Oddělení (Ministerstva) pro průmysl, inovace, obchod a turismus. V roce 2001 zde byl vydán Plán vědy, technologie a inovací, jehož cílem bylo zvýšit možnosti baskických firem zapojit se do systému inovací na mezinárodní úrovni, což by umožnilo ekonomický růst regionu a také možnost uspokojit technologicky stále náročnější poptávku (Euskadi, 2010d).

V roce 2005 navázala Bílá kniha baskického systému inovací, mající svůj horizont v roce 2010. Účelem této Knihy je analyzovat kritické prvky v baskickém systému inovací a definovat strategie, které je třeba implementovat v dalších letech v oblastech vědy, technologií a inovací (BK, 2005).

Konkurenceschopností regionu se zabývá také dokument s názvem Plán podnikatelské konkurenceschopnosti a sociální inovace pro léta 2006-2009, který zakládá Fórum konkurenceschopnosti Baskicko 2015. Plán hodnotí současnou pozici Baskicka za ohroženou, proto je nutné pojistit konkurenční výhodu přechodem k výrobkům, jejichž výroba je náročná na znalosti a nové technologie. Za hlavní tahouny konkurenceschopnosti jsou i zde považovány inovace a znalosti (PC, 2005).

Podle mého názoru zajímavá část Plánu se vztahuje k vizi Baskicka pro rok 2015. Podle ní, by se Baskicko mělo stát (PC, 2005):

- zemí žijící v míru, hrdou na své kořeny, jazyk i tradice, tolerantní k rozdílnostem
- zemí s vysokou produktivitou, která bude konkurovat zejména prostřednictvím kreativních zaměstnanců, zodpovědných za svou práci
- otevřenou zemí, s rozvinutými obchodními zahraničními vztahy, sociálně soudržnou, solidární se světem a ohleduplnou k životnímu prostředí

Klíčovým prvkem podpory regionálního rozvoje je agentura SPRI. SPRI (Společnost pro podporu a konverzi průmyslu) je rozvojová agentura, založená baskickou vládou v roce 1981, s cílem vytvořit konkurenceschopnější firemní základnu. Je tvořena skupinou společností, které jsou schopny pomoci uskutečnění projektu a to od zrození myšlenky až po jeho praktickou realizaci. Agentura disponuje nástroji, které pomáhají malým a středním podnikům s inovováním, s projekty pro internacionalizaci a vstup na zahraniční trhy, s lokalizací podniků a s financováním prostřednictvím fondů- pro inovátorské a strategické projekty. Služby této agentury může využít jakákoliv firma, nacházející se v jedné ze tří provincií autonomní oblasti (SPRI, 2010).

Operativní struktura společnosti je různá, podle priorit průmyslové politiky v daném období. Nyní má tyto pole působnosti (SPRI, 2010):

- SPRILUR – program, který pomáhá zajišťovat vhodný terén a budovy pro průmyslové aktivity
- Síť technologických parků, které poskytují technologicky vyspělé prostředí
- Společnost pro rizikový kapitál – věnuje se správě fondů na financování projektů
- Centra pro podniky a inovace, která pomáhají při přípravě a realizaci projektů

SPRI má k dispozici síť zahraničních zastoupení a místních odborníků ve více než 26 zemích. Jejich úkolem je podílet se na rozvíjení vztahů mezi podniky a mezi institucemi. Mezi tyto země patří i Česká republika (SPRI, 2010).

3.4 Řešení krize v Baskicku

V závislosti na vývoji světové ekonomiky v posledních letech (tzn. zejména ekonomickou krizí), se nejnovější dokumenty baskické vlády věnují zejména plánům na obnovu regionu. Jak jsem již popsala v oddíle 3.2 Ekonomické výsledky regionu, ekonomická krize naplno zasáhla také tento region. Došlo k poklesu tempa růstu HDP (až do záporných hodnot) a výraznému nárůstu nezaměstnanosti. Za odvětví nejvíce postižené krizí je považován automobilový sektor a sektor výstavby.

V červnu roku 2009 vydalo Ministerstvo hospodářství a financí dokument sumarizující protikrizová opatření na úrovni EU, Španělska i Baskicka.

Na úrovni EU byl vydán Plán evropské hospodářské obnovy, který počítá s finančními injekcemi pro členské státy (ve výši až 200 miliard €), které ovšem mají pouze krátkodobý charakter. Dlouhodobější by pak měly být strukturální změny např. vytváření nejrůznějších typů investičních pobídek a motivů a odbourání překážek pro hladké finanční toky, především směrem k malým a středním podnikům. Součástí Plánu jsou také finanční úlevy (EK, 2008).

Španělsko vypracovalo Španělský plán pro stimulaci ekonomiky a zaměstnanosti (tzv. Plán E). Jedná se o více než 100 opatření v pěti prioritních osách (Plan contra Crísis, 2009):

- **rodina** - daňové úlevy, pomoc s žádostí o hypotéku, posílení sociální politiky
- **firmy** – redukce a flexibilizace daní, s důrazem na malé a střední podniky
- **zaměstnání** – podpora veřejné výstavby, sociální náhrady, založení Státního fondu pro místní investice
- **finance** – akce přijaté v koordinaci s ostatními zeměmi EU pro zajištění likvidnosti finančního sektoru a vyvážení veřejných financí
- **modernizace** – strukturální reformy klíčových sektorů, jako je doprava, energie a telekomunikace a stimulace k vzdělávání obyvatelstva a k výzkumu a vývoji nových inovací

Součástí plánu je také vypracování série předpovědí na rok 2010, jak pro Španělsko, tak pro autonomní oblasti. Prognózy pro Baskicko jsou uvedeny v tabulce 3.8 Prognózy vývoje baskické ekonomiky.

Tabulka 3.8 Prognózy vývoje baskické ekonomiky (v %)

Ukazatel	2010
Tempo růstu reálného HDP	-0,7
Tempo růstu zaměstnanosti	-2,6
Nezaměstnanost	10,0

Zdroj: Plan contra Crísis, 2009, vlastní úprava

V červnu 2008 byl v Baskicku přijat Meziinstitucionální plán hospodářské akcelerace, který předpokládá spolupráci baskické vlády a samosprávných orgánů třech historických oblastí. Zaměřen je na urychlení přípravy a realizace projektů v oblasti infrastruktury a veřejné výstavby tak, aby byla zajištěna nová pracovní místa a ekonomický růst (Plan contra Crísis, 2009).

Od poloviny roku 2008 se také rozběhly projekty na pomoc podnikatelskému sektoru. Byl zřízen fond, který by se svým kapitálem složeným z příspěvků třech historických území a baskické vlády měl podílet na strategických projektech baskických firem. Financování projektů z tohoto fondu by mělo být pouze minoritní a na maximální období osmi let. Využit této pomoci mohou firmy s projekty zaměřenými na expanzi, internacionalizaci, podporu I+D, strategické analýzy atd. Také byla dojednána finanční pomoc deseti strategickým projektům, jejichž celkové náklady se pohybují okolo 650 milionů € a měly by zajistit 2500 nových pracovních míst. Dalším opatřením je založení fondu rizikového kapitálu, s vkladem pět milionů €, pro mladé provozovatele nových inovátorských společností. Mezi další opatření patří finanční pomoc pro obnovení likvidity malých a středních podniků nebo daňové úlevy (Plan contra Crísis, 2009).

Mezi oblasti pomoci v sociální sféře patří daňové úlevy pro rodiny, pomoc nezaměstnaným s platbou hypotéky nebo vzdělávání nezaměstnaných (Plan contra Crísis, 2009).

4. Přínosy klastrů v rozvoji Baskicka

Jak už bylo řečeno ve třetí kapitole Konkurenceschopnost Baskicka, klastry a klastrové iniciativy (mluví se o tzv. „klastrování“) jsou důležitým pomocníkem při snaze o dosažení konkurenceschopnosti regionu založené na inovacích (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

V podmínkách baskického regionu se „klastrováním“ rozumí procesy vytvoření nových struktur spolupráce, ale stejně tak dynamizace stávajících vztahů účastníků tak, aby bylo dosaženo rovnováhy mezi konkurencí a kooperací. Prvotním záměrem je dosažení cílů, vytyčených v jejich společné strategii (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

4.1 Mapování baskických klastrů

V roce 2007, v rámci první Zprávy, byla navržena opatření, spojená s problematikou klastrů, určená k posílení konkurenceschopnosti založené na znalostech (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009):

- dát vzniknout novým procesům klastrování;
- transformovat stávající klastry, zvýšit jejich inovativnost;
- zajistit efektivní zhodnocení klastrové politiky Baskicka.

Za účelem splnění prvního opatření byl spuštěn projekt, který měl za úkol identifikovat klastry na třech historických územích regionu, a to na základě informací o jejich exportu. Byly identifikovány existující klastry, ale také území s potenciálem vytvoření klustru nového. Studie byla provedena na základě metodologie identifikace klastrů užívané Institutem pro strategii a konkurenceschopnost při Harvardu³², která se zakládá na těchto třech indikátorech (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009):

- indikátor relevance, který bere v potaz vývozy jednotlivých klastrů a jejich podíl na celkových exportech autonomní oblasti Baskicko.

³² Institut pro strategii a konkurenceschopnost je veden Michaelem E. Porterem. Zabývá se řešením problémů spojených s firemními strategiemi, konkurenceschopností národů, regionů a měst (isc.hbs, 2010)

- indikátor komparativní výhody nebo nevýhody se určuje podle toho, jaká část vývozu klastru putuje do světové ekonomiky. Za komparativní výhodu se pokládá podíl 2 ‰ (což je průměr AO Baskicka) a vyšší. Nižší podíl je hodnocen jako komparativní nevýhoda klastru.
- indikátor dynamiky hodnotí nárůst nebo pokles hodnoty vývozu klastru do světové ekonomiky. Klaster je považován za dynamicky se rozvíjející, pokud je dosaženo nárůstu této hodnoty.

Výsledky studie pro druhý a třetí indikátor znázorňuje tabulka 4.1 Podíl světových exportů a jejich rostoucí/klesající tendence. V prvním sloupci jsou uvedeny klusty (resp. potenciální klusty), jejichž podíl exportů do světové ekonomiky se rovná nebo přesáhl 2‰, a v letech 1995 – 2007 zaznamenala tato hodnota rostoucí tendenci. I klusty (resp. potenciální klusty) v druhém sloupci dosáhly ve svých exportech do světa hranici 2‰, v daných letech však zaznamenaly pokles.

Tabulka 4.1 Podíl světových exportů a jeho rostoucí/klesající tendence

Klusty (resp. potenciální klusty) s 2 ‰ a vyšším podílem světových exportů – rostoucí tendence (1995-2007)	Klusty (resp. potenciální klusty) s 2 ‰ a vyšším podílem světových exportů – klesající tendence (1995-2007)
<ul style="list-style-type: none"> - Autodoprava - Těžké strojírenství - Energie - Aeronautika - Námořní zařízení - Lesnictví - Rybářství - Stavební materiál 	<ul style="list-style-type: none"> - Zpracování kovů - Výrobní technologie - Motory a vybavení - Prefabrikované budovy

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

V tabulce 4.2 Výsledky existujících klustrových asociací v letech 1995 - 2007 nalezneme výsledky studie pro ta odvětví, která již v rozpětí těchto let měla fungující klustrovou asociaci, což je zastřešující nevýdělečná asociace, sloužící k dynamizaci rozvoje klastru a k jeho reprezentaci navenek (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

Tabulka 4.2 Výsledky existujících klastrových asociací v letech 1995 - 2007

Klastr (nebo jeho část)	Relevance (podíl na vývozech AO Baskicko v %)	Komparativní výhoda (podíl světových vývozu v ‰)	Variace podílu světových vývozu v letech 1995-2007 (v ‰)	Klastrová asociace
Autodoprava	18,0	3,6	1,3	ACICAE
Obráběcí stroje (část klastru Výrobní technologie)	4,0	10,5	0,0	AFM
Spotřební elektronika (část klastru Motory a vybavení)	1,1	3,3	-0,6	ACEDE
Papírnictví	2,7	3,2	0,6	Clúster del papel
Zpracování ropy (část klastru Ropa a plyn)	7,0	3,3	-2,9	Clúster de Energía
Energie	1,0	2,2	1,9	Clúster de Energía
Letecká technika (část klastru Kosmická vozidla)	1,3	1,8	1,6	Hegan
Námořní stroje a zařízení	1,8	4,4	3,8	Foro Marítimo Vasco

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

Z tabulky 4.2 Výsledky existujících klastrových asociací v letech 1995-2007 vyplývá, že nejlepších výsledků v oblasti podílu na vývozech AO Baskicka dosáhl automobilový klastr, reprezentovaný klastrovou asociací ACICAE. Jedná se o hodnotu 18 %. Oproti tomu největšího podílu vývozu do světové ekonomiky dosáhlo odvětví obráběcích strojů, součástí klastrové asociace AFM, a to hodnoty 10,5 ‰ a nejlepší zlepšení této hodnoty zaznamenal klastr Námořních strojů a zařízení (nárůst o 3,8 promilních bodů).

4.2 Prioritní klastrové asociace působící v baskickém průmyslu

V současné době existuje dvanáct klastrů spadajících pod působnost baskické vlády (konkrétně pod Ministerstvo průmyslu, obchodu a turismu a Ministerstvo dopravy), jež jsou považovány za prioritní. Základní informace o těchto klastrech, včetně názvu jejich klastrové

asociace, datu založení a počtu členů zobrazuje tabulka 4.3 Prioritní klastry (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

Výhoda prioritního klustru spočívá v jeho možnosti využít finanční podpory ze strany vlády ve výši maximálně 60 % z výdajů nutných pro splnění vytyčených cílů. Finanční podpora však nepřesáhne výši 240 000 € (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

Z tabulky 4.3 Prioritní klastry můžeme vidět, že většina klastrových iniciativ vznikla v devadesátých letech a všechny, kromě dopravního klustru, spadají pod kompetenci Ministerstva průmyslu, obchodu a turismu. Klastř dopravy a logistiky spadá pod působení Ministerstva dopravy.

Líší se také počty členů klastrů od 8 v klustru domácích spotřebičů po 238 členů v telekomunikačním klustru. Ve většině případů se jedná o firmy, své zastoupení mezi účastníky však jsou také technologická centra, vzdělávací instituce a orgány veřejné správy (II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009).

Tabulka 4.3 Prioritní klastry

Klastr	Vznik	Klastrová asociace	Počet členů
Obráběcí stroje	1992	AFM	94
Domácí spotřebiče	1992	ACEDE	8
Automobilový sektor	1993	ACICAE	90
Životní prostředí	1995	ACLIMA	93
Přístav Bilbao	1995	UNIPORT BILBAO	151
Telekomunikace	1996	GAIA	238
Energie	1997	CLÚSTER DE ENRGÍA	76
Aeronautika	1997	HEGAN	36
Námořní stroje a zařízení	1997	FORO MARÍTIMO VASCO ADIMDE	192
Papírnictví	1998	CLUSTER DEL PAPEL	20
Audiovizuální sektor	2004	EIKEN	54
Doprava a logistika	2005	CLUSTERTIL	88

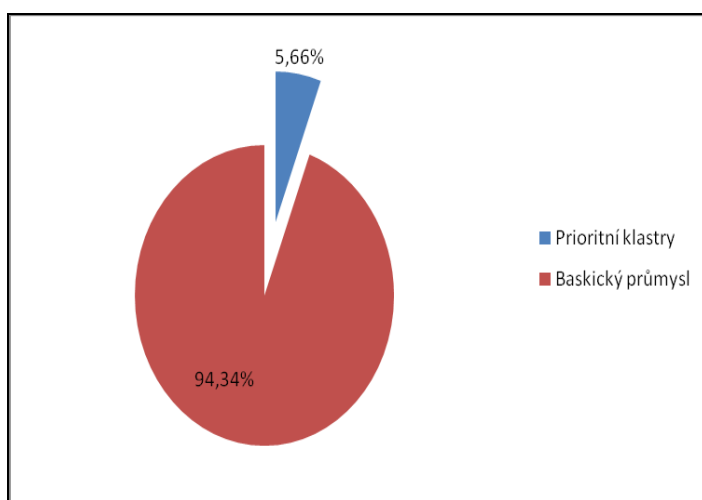
Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

V následujících odstavcích a grafech se zaměřím na roli, kterou výše zmíněné klastrové asociace hrají ve struktuře baskické ekonomiky. Podle Druhé zprávy o konkurenceschopnosti Baskicka z roku 2009 zněly číselné charakteristiky jedenácti průmyslových klastrů z roku 2007 tak, jak to zobrazuje tabulka v příloze č. 4 Prioritní

průmyslové klastry v rámci baskické ekonomiky. Z tabulky v příloze vyplývají zajímavé skutečnosti o podílu těchto klastrů na celkovém průmyslu regionu.

První charakteristikou je počet firem, které jsou účastníky prioritních klastrů a podíl tohoto počtu na celkovém počtu firem operujících v baskickém průmyslu. Podle dat z roku 2006 fungovalo v rámci baskického průmyslu na území regionu celkem 14 202 firem, z toho 804 těchto firem je účastníkem některého z prioritních klastrů. Hodnota výše zmíněného podílu je tedy 5,66 % a je zobrazen v grafu 4.1 Podíl firem prioritních klastrů na počtu průmyslových firem Baskicka světle modrou barvou.

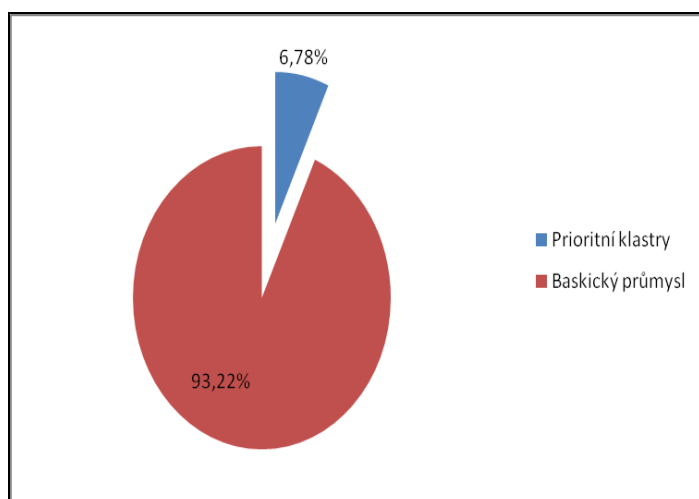
Graf 4.1 Podíl firem prioritních klastrů na počtu průmyslových firem Baskicka

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

Druhým údajem je počet průmyslových závodů aktivních na území regionu. V roce 2007 byla zaznamenána přítomnost 14 768 průmyslových závodů, z toho 1001, tedy 6,78 % z nich patří společnostem, jež jsou součástí některého z prioritních klastrů. Názorně to zobrazuje graf 4.2 Podíl průmyslových závodů prioritních klastrů na počtu průmyslových závodů Baskicka.

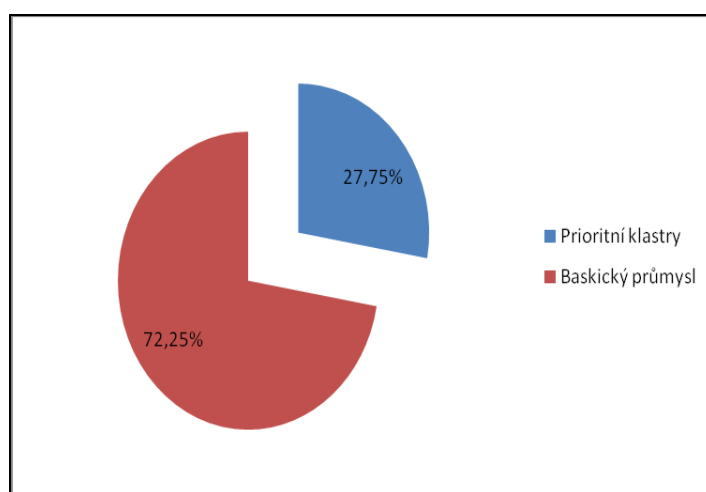
Graf 4.2 Podíl průmyslových závodů prioritních klastrů na počtu průmyslových závodů Baskicka

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

Zajímavé je vyhodnocení v oblasti zaměstnaných pracovníků, jelikož zde se skupina prioritních klastrů ukazuje jako důležitý zaměstnavatel. Ze 250 862 zaměstnanců baskických průmyslových podniků je jich 69 624 zaměstnáno právě v této skupině. To činí 27,75 % (viz graf 4.3 Podíl zaměstnanců prioritních klastrů ku celkovému počtu zaměstnaných v průmyslových podnicích).

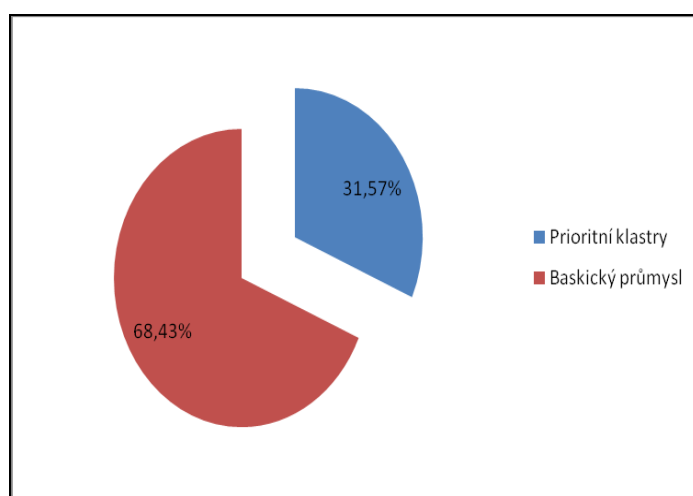
Graf 4.3 Podíl zaměstnanců prioritních klastrů ku celkovému počtu zaměstnaných v průmyslových podnicích

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

Důležitost klastrů v rámci regionálního rozvoje potvrzuje fakt, že se těchto jedenáct seskupení firem podílí 31,57% na vytvořené hrubé přidané hodnotě baskického průmyslu³³. Celková hrubá přidaná hodnota za rok 2006 činila přibližně 16 624,2 miliónů €³⁴ a asi 5 274,8 miliónů €³⁵ bylo vytvořeno prioritními průmyslovými klastry. To podle mého názoru jen potvrzuje pozitivní vliv klastrů na ekonomické výsledky sektoru, resp. regionu, který je způsoben lepší kooperací podniků mezi sebou, ale také významným přínosem přidružených vzdělávacích a výzkumných institucí. Graficky je podíl hrubé přidané hodnoty znázorněn v grafu 4.4 Podíl hrubé přidané hodnoty vyrobené v prioritních klastrech.

Graf 4.4 Podíl hrubé přidané hodnoty vyrobené v prioritních klastrech

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

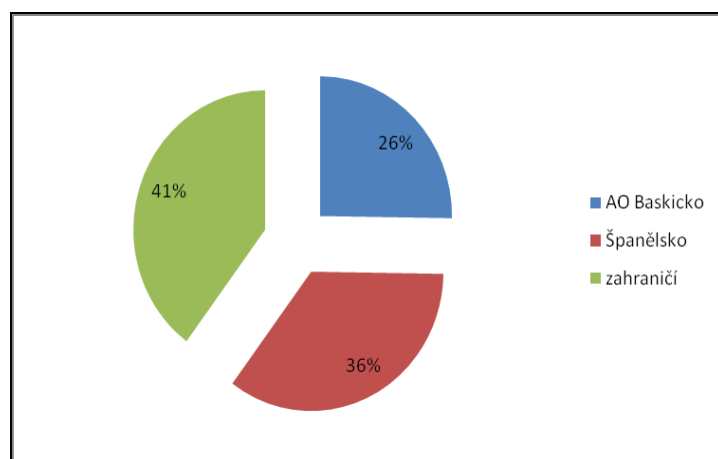
Jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, jedním z návrhů Institutu pro konkurenceschopnost na zvýšení výkonnosti regionu bylo také zvýšení míry jeho otevřenosti, čehož je možno dosáhnout zvýšením regionálních exportů do zahraničí. Jak vyplývá z grafu 4.5 Rozložení vývozu prioritních klastrů, i v této oblasti jsou klastry pro Baskicko přínosem, jelikož 41 % jejich exportů putuje za hranice Španělska.

³³ Hrubá přidaná hodnota je makroekonomický ukazatel, který se určuje jako rozdíl příjmu z prodeje výrobku a postupnými náklady nutnými na jeho výrobu (Jurečka, V., Jánošíková, I., 2005)

³⁴ 16 624 164 000 €

³⁵ 5 247 792 000 €

Graf 4.5 Rozložení vývozu prioritních klastrů

Zdroj: II Informe de Competitividad del País Vasco, 2009, vlastní úprava

V následující subkapitole se zaměřím na některé ekonomické charakteristiky prioritních klastrů, zejména na ty, které podtrhují roli klastrů v ekonomice Baskicka.

4.3 Ekonomické charakteristiky prioritních klastrů

Klaster AFM, Španělská asociace výrobců obráběcích strojů, sdružuje téměř stovku firem, které reprezentují 92 % celkové produkce tohoto sektoru v celé zemi. Jedná se o třetího největšího producenta obráběcích strojů na území EU.

Výsledky hospodaření klasteru zobrazuje tabulka 4.4 Ekonomické výsledky AFM v roce 2008. S touto hodnotou produkce se španělský sektor obráběcích strojů dostal na deváté místo na světě.

Tabulka 4.4 Ekonomické výsledky AFM v roce 2008 (v miliónech €)

Produkce	Určeno pro domácí trh	Dovoz	Vývoz
1 056,68	320,64	473,25	736,3

Zdroj: AFM, 2010, vlastní úprava

Za zajímavé pokládám, že mezi šestnácti nejvýznamnějšími importéry obráběcích strojů z klasteru AFM můžeme nalézt také Českou republiku (viz příloha č. 5 Nejvýznamnější exportní destinace klasteru AFM za rok 2008).

Tabulka 4.5 Ekonomické údaje o klastru ACEDE

Prodeje	Mezinárodní prodeje	Podíl na baskickém průmyslu
1920 milionů €	75 %	92 %

Zdroj: ACEDE, 2010, vlastní úprava

Z tabulky 4.5 Ekonomické údaje klastru ACEDE je zřejmé, že také klastr ACEDE (klastr domácích spotřebičů) prodává 75 % své produkce do zahraničí a reprezentuje téměř celé odvětví elektrospotřebičů v baskické ekonomice.

Automobilový klastr (ACICAE) byl založen v roce 1993 s cílem zvýšit konkurenceschopnost automobilového průmyslu. Je považován za jeden z prvních klastrů, který vznikl v Evropě za podpory baskické vlády a s pomocí metodologie profesora Michaela Portera. Od té doby se rychle vyvíjí a přispívá k tomu, že se obrat baskického automobilového průmyslu za posledních patnáct let zčtyřnásobil a přesahuje 10 miliard €. O tom, že se jedná o jeden z nejdůležitějších klastrů Baskicka, svědčí informace z tabulky 4.6 Ekonomické údaje o klastru ACICAE.

Tabulka 4.6 Ekonomické údaje o klastru ACICAE

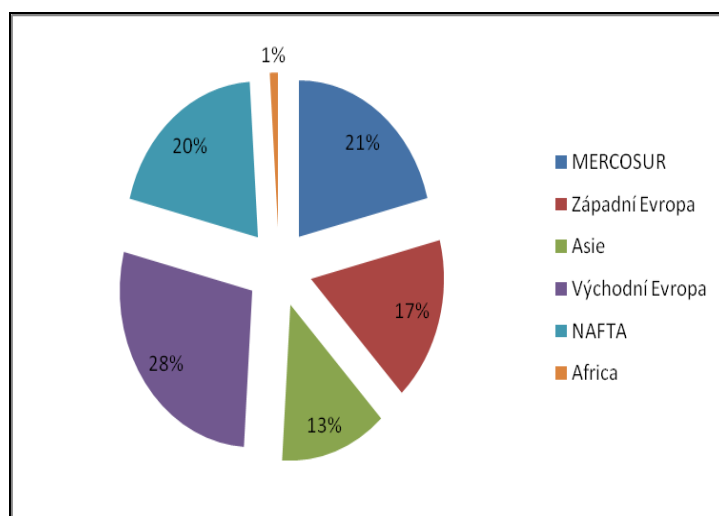
Obrat	Počet zaměstnaných
11 020 milionů € - 17 % z HDP Baskicka	40 900 – 4,2 % ze všech zaměstnaných v Baskicku

Zdroj: ACICAE, 2010, vlastní úprava

Baskický sektor automobilových komponentů se svou rozvinutostí a efektivností vyrovná těm nejvíc vyspělým na světě. Klastr výrobců komponentů se skládá ze 300 firem, které zaměstnávají více než 40 900 osob, což tvoří 4,2% zaměstnané baskické populace a jeho obrat 11 020 milionů eur představuje 17% HDP autonomní oblasti. Mezi produkty patří zejména karoserie, vnitřní a vnější doplňky, elektronika, brzdy, řízení atd.

Zajímavé je také široké spektrum zemí, ve kterých má tento klastr své zastoupení v podobě výrobního závodu, jak to zobrazuje graf 4.6 Geografické rozdělení PZI klastru ACICAE.

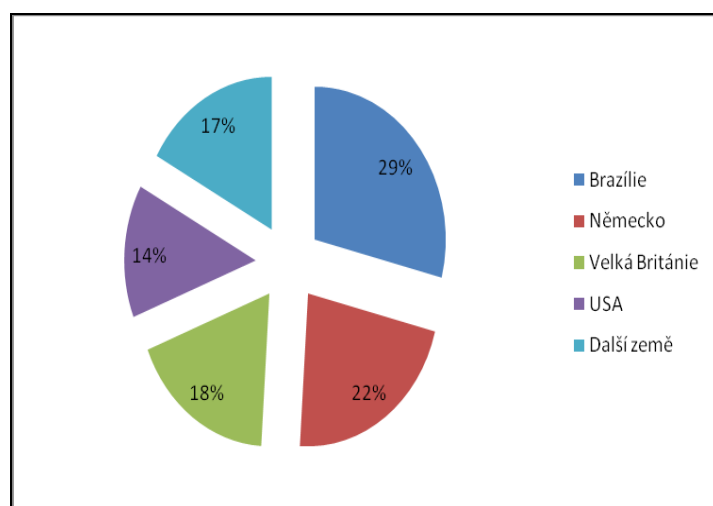
Graf 4.6 Geografické rozdělení PZI klastru ACICAE.

Zdroj: ACICAE, 2010, vlastní úprava

Aeronautický klaster HEGAN mě zaujal, jelikož se podílí na výrobě a údržbě součástí pro takové klienty jako je Olympus, Airbus, Boeing nebo Rolls-royce, což ho činí světově významným. Překvapivá je geografická struktura vývozu klastrů (viz graf 4.7 geografická struktura exportů klastru HEGAN), jelikož hlavním importérem produkce klastru je Brazílie.

Graf 4.7 Geografická struktura exportů klastru HEGAN

Zdroj: HEGAN, 2010, vlastní úprava

Tabulka 4.7 Ekonomické údaje o klastru GAIA prezentuje hodnoty obrátu, exportu, a výdajů na výzkum a vývoj telekomunikačního klastru, a to jak z roku 1997, tak předpovědi pro rok 2012.

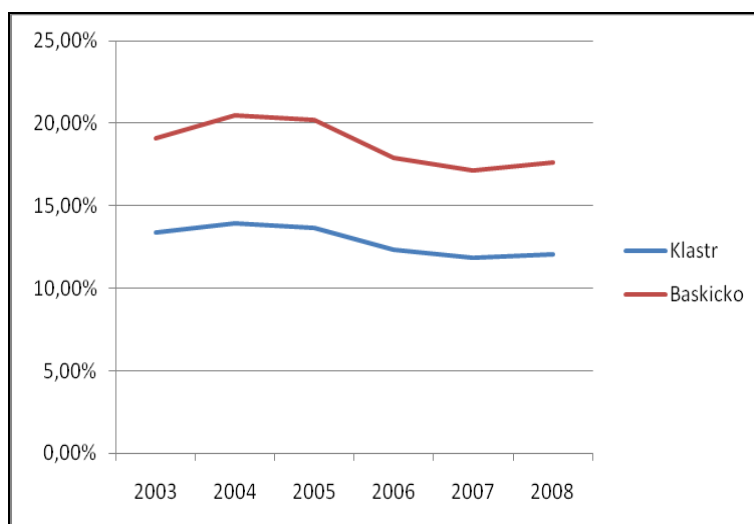
Tabulka 4.7 Ekonomické údaje o klastru GAIA

	Obrat	Export	Výdaje na I+D
2007	3 486 milionů €	750 milionů €	132 milionů €
2021	6 000 milionů €	1000 milionů €	300 milionů €

Zdroj: Gaia, 2010, vlastní úprava

Posledním klastrem, jehož výsledky bych chtěla ve své práci představit je klastr papírnictví Cluster del Papel. Graf 4.8 Podíl klastru papírnictví a celého papírnického průmyslu Baskicka na produkci papíru v celém Španělsku zobrazuje, jak se vyvíjel podíl produkce klastru na produkci Baskicka a celého Španělska. V rozmezí roku 2003-2008 se hodnota podílu klastru pohybovala okolo 12 %.

Graf 4.8 Podíl klastru papírnictví a celého papírnického průmyslu Baskicka na produkci papíru v celém Španělsku

Zdroj: Clusterpapel, 2010

Vzhledem k faktu, že ne všechny klastry publikují na svých internetových stránkách výsledky svého hospodaření, nebylo možno shromáždit výsledky a provést například srovnání klastrů z hlediska obratu, exportu či výdajů na I+D. Myslím si však, že i takto je z výše uvedených informací zřejmé, jak důležitou roli hrají klastry v rámci ekonomiky Baskicka. Kromě toho, že jsou velkými tvůrci přidané hodnoty, jsou také důležitými zaměstnavateli v regionu. Nesmíme také zapomínat na jejich příspěvky na výzkum a vývoj.

5. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala klastry a jejich postavení v rámci regionálního rozvoje regionů, jako konkrétní případ jsem si vybrala region Baskicka.

První kapitola byla zaměřená na teorii klastru, na jeho nezbytné atributy a způsoby jeho dělení. Klastry jsou seskupení firem, které působí v jednom odvětví a vedle typické konkurence mezi sebou také spolupracují (například formou dodavatelsko-distribučních vztahů, sdílením technologií, znalostí nebo společným vzděláváním zaměstnanců). Tato spolupráce může zvýšit konkurenční výhodu těchto firem, jelikož snižuje jejich náklady, zvyšuje jejich produktivitu, posiluje jejich postavení a zvyšuje jejich technologickou vyspělost. Pozitivní důsledky této situace pro region jsou zjevné. Region zvyšuje svůj příjem, disponuje větším počtem pracovních míst a stává se atraktivnějším pro zahraniční investory. Mým hlavním cílem v této práci bylo zjistit, zda toto platí také pro region Baskicka.

V úvodu jsem si stanovila tuto hypotézu: Klastry svým přínosem pro zaměstnanost, ekonomický růst a technologický rozvoj regionu napomáhají udržení konkurenceschopnosti Baskicka.

Otázka konkurenceschopnosti Baskicka je poněkud sporná. Bez jakýchkoliv pochyb lze říct, že baskické firmy vykazují dobré hospodářské výsledky (vysokou návratnost svých investic, nízké zadlužení) a také vysokou míru přímých zahraničních investic. Co však chybí je větší otevřenost ekonomiky a přilákání nových zahraničních investorů do Baskicka. Zásadním problémem regionu, pokud chce být konkurenceschopný také v oblasti inovací a technicky vyspělý, je nízká míra výdajů na výzkum a vývoj (jak z veřejného, tak i ze soukromého sektoru).

Postavení klastrů v baskické ekonomice jsem posuzovala na skupině dvanácti prioritních klastrů, které mají možnost čerpat prostředky, jež jim nabízí baskická vláda. V průběhu svých analýz jsem se dobrala následujících výsledků.

Těchto dvanáct klastrů a jejich členové tvoří téměř 6 % všech firem působících v baskickém průmyslu. Průmyslové závody ve vlastnictví členů těchto klastrů tvoří 7 % všech průmyslových závodů v regionu. Důležitost klastrů jako zaměstnavatele potvrzuje fakt, že prioritní klastry zaměstnávají skoro 28 % všech zaměstnaných v průmyslu regionu. Také 32% hrubé přidané hodnoty veškerého průmyslu bylo vyrobeno těmito dvanácti klastry. Zajímavá

jsou také data o exportech, prioritní klastry vyváží téměř polovinu své produkce do zahraničí.

V poslední části mé práce jsou shromážděny ekonomické výsledky konkrétních klastrů, jak je uvádějí jejich statistické jednotky. I v těchto případech se potvrzuje jejich role zaměstnavatelů, vývozců, ale také promotérů inovací a výzkumu v oblastech jejich zájmů. Nejúspěšnějším klastrem je beze sporu automobilový klaster, který byl vytvořen za pomoci profesora M. Portera. Jeho obrat činí 17 % HDP regionu a zaměstnává 4 % všech zaměstnaných obyvatel. Zajímavé jsou také klastry výrobců obráběcích strojů nebo domácích spotřebičů, které reprezentují více než 90 % svého odvětví v Baskicku. Vzhledem k výše uvedenému shrnutí, považuji svou hypotézu za potvrzenou.

Seznam použité literatury

Knihy

CASTELLS L.,CASAL A. El País Vasco y España:Identidades, Nacionalismo y Estado (siglos XIX y XX). Bilbao: Universidad del País Vasco,2008.232 s.ISBN 978-84-986-0024-7.

EGANA, I. Los crímenes de Franco en Euskal Herria.Tafalla:Txalaparta,2009.500 s.ISBN 978-84-813-6559-7.

II Informe de Competitividad del País Vasco: hacia el estadio competitivo de la innovación
Bilbao: Instituto Vasco de Competitividad - Fundación Deusto, 2009. 249 s. ISBN: 978-84-9830-218-9.

JUREČKA, V.,JÁNOŠÍKOVÁ,I. Makroekonomie. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2005.312 s. ISBN 80-248-0530-8.

KADRNOŽKA, J. Globální oteplování země.Brno:VUTIUM, 2008.452 s.ISBN 978-80-214-3498-1.

KLVAČOVÁ, E., MALÝ, J., MRÁČEK, K. Lisabonská strategie: Posílí nebo oslabí evropskou konkurenceschopnost ?, Praha: Institut integrace České republiky do evropské a světové ekonomiky Vysoké školy ekonomické v Praze, 2006. 116 s. ISBN 80-86946-25-8.

KOTLÁN, I. a kol. Aplikovaná hospodářská politika. Ostrava: Institut vzdělání SOKRATES,2001.97 s. ISBN: 80-86572-01-3.

MARQUÉZ, MELLA, M.J.,Economía y Política Regional en España ante la Europa del siglo XXI.AKAL,1998.704 s.ISBN 978-84-460-1024-1.

MONTERO, C. J., BERNARDINO, S. L. Realie španělsky mluvících zemí.FRAUS,1997.78 s.ISBN 80-85784-54-8.

NOVOTNÁ, M. Regionální politika EU.Ostrava:VŠB-TU Ostrava,2007.206 s.ISBN: 978-80-248-1413-1.

OECD,Innovative Clusters:Drivers of National Innovation Systems.OECD,2001.420 s.ISBN 978-92-641-8760-1.

PAVELKOVÁ, D. a kol. Klastry a jejich vliv na výkonnost firem. Praha: Grada Publishing, 2009. 272 s. ISBN 978-80-247-2689-2.

SKOKAN, K. Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. Repronis Ostrava, 2004. 160 s. ISBN 80-7329-059-6.

ZLÝ, B. Evropská unie v přelomovém období. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2004. 205 s. ISBN 80-7248-264-5.

Elektronické publikace

BK, 2005. Libro blanco del Sistema Vasco de Innovación. Gobierno Vasco, 2005. Dostupné na World Wide Web: http://www.industria.ejgv.euskadi.net/r44-2265/es/contenidos/enlaces/libro_blanco_innovacion/es_8706/adjuntos/VINCULOS/1INTRODU.

BERGMAN, M., FESER, J., 1999. Industrial and Regional Clusters: Concepts and Comparative Applications. West Virginia University, 1999. Dostupné na World Wide Web: <http://www.rrl.wvu.edu/WebBook/Bergman-Feser/contents.htm>.

CL, 2003. Los Clusters como fuente de la competitividad: el caso de la Comunidad Autónoma del País Vasco. Universidad del País Vasco, 2003. Dostupné na World Wide Web: <http://www.ehu.es/cuadernosdegestion/documentos/413.pdf>.

CZECHINVEST, 2003. Průvodce klastrem. Czechinvest, 2003. Dostupné na World Wide Web: <http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>.

EA, 1979. Estatuto de la Autonomía del País Vasco, El mundo, 1979. Dostupné na World Wide Web: http://estaticos.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/estatutos/pdf/e_pais_vasco.pdf.

EC, 2006. Rámcí Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací. Evropská komise, 2006. Dostupné na World Wide Web: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/ESF/SGRamecpodporySpolecenstviVaVaI_cesky.pdf.

EC, 2008. The concept of Cluster and Cluster Policies and their role for Competitiveness and Innovation. European Commission, 2008. Dostupné na World Wide Web: http://www.proinno-europe.eu/page/admin/uploaded_documents/2008.2494_deliverable_EN_web.pdf.

ECM, 2007. The European Cluster Memorandum. EUROPE Innova, 2006. Dostupné na World Wide Web: http://www.proinno-europe.eu/NWEV/uploaded_documents/Cluster_Memorandum.pdf.

EK, 2008. Plán evropské hospodářské obnovy. Evropská komise, 2008. Dostupné na World Wide Web: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:CS:PDF>.

PC, 2005. Plan de Competitividad Empresarial e Innovación Social. Gobierno Vasco, 2005. Dostupné na World Wide Web: http://www.industria.ejgv.euskadi.net/r44-886/es/contenidos/enlace/plan_compe_2006_2009/es_def/adjuntos/plan_competitividad_es.pdf.

PLAN CONTRA CRÍISIS, 2009. Crísis Económica y nueva Legislatura en Euskadi. Gobierno Vasco, 2009. Dostupné na World Wide Web: http://www.euskadi.net/r51-19240/es/contenidos/informacion/planificacion/es_planific/adjuntos/Crisisyneualegislatura.pdf.

RIS, 2009. Regional Innovation Scoreboard 2009. PRO-Europe Innova, 2009. Dostupné na World Wide Web: http://www.imamidejo.si/resources/files/RIS_2009-Regional_Innovation_Scoreboard.pdf.

SEG, 2008. The Sources of Economic Growth in the Basque Country, Navarre and Spain during the period 1986 – 2004. Orkestra, 2008. Dostupné na World Wide Web: <http://ideas.repec.org/p/ivc/wpaper/200801.html>.

UV EU, 2007. Předběžné stanovisko Výboru regionů-Faktory úspěchu k předvídání restrukturalizace a zajištění jejích doprovodných opatření ve městech a regionech. Výbor regionů, 2007. Dostupné na World Wide Web: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:305:0030:0037:CS:PDF>.

ZELENÁ KNIHA, 2006. Zelená kniha klastrových iniciativ. Czechinvest, 2006. Dostupné na World Wide Web: <http://www.czechinvest.org/data/files/zelena-kniha-klastrovych-iniciativ-64.pdf>.

World Wide Web stránky:

ACEDE, 2010[online]. Agrupación cluster de electrodomeísticos de Euskadi. [cit. 10. 4. 2010]. Dostupné z World Wide Web na: <http://www.acede.es/cast/index.htm>

ACICAE, 2010[online], Cluster de Automoción de Euskadi. [cit. 11. 4. 2010]. Dostupné z World Wide Web na: <http://www.acicae.es/es/>.

ARARTEKO, 2010[online]. Qué es Ararteko [cit. 11. 3. 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.ararteko.net/s_p_9_final_Principal_Listado.jsp?seccion=s_fdes_d4_v1.jsp&codbusqueda=1&language=es&codResi=1&codMenuPN=1&codMenuSN=4&codMenu=5&layout=s_p_9_final_Principal_Listado.jsp.

CESKA-REPUBLIKA.SPRI, 2010[online]. Vývoj HDP [cit. 24. 2. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.ceska-republika.spri.net/aCZ/web/cs/euskadi/economy/vyvoj.jsp>.

CLUSTERPAPEL, 2010[online]. Asociación cluster del Papel de Euskadi. [cit. 16. 4. 2010]. Dostupné z WWW na: <http://www.clusterpapel.com/>.

EASYPEDIA, 2010[online]. Christaller's model. [cit. 16. 2. 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.easypedia.gr/el/articles/c/h/r/%CE%95%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%B1~Christaller_model_1.jpg_8c92.html.

EUROPA, 2010[online]. Operational Programme Basque Country. [cit. 5. 4. 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details_new.cfm?gv_PAY=ES&gv_reg=ALL&gv_PGM=1113&gv_defL=7&LAN=7.

EUROPEAN CLUSTER OBSERVATORY, 2010[online]. About the Observatory [cit. 25. 2. 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.clusterobservatory.eu/index.php?id=78&nid=>.

EUROPE INNOVA, 2010[online].Introduction.[cit25.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.europe-innova.org/web/guest;jsessionid=D90D527C6ED902809DE37D09FC86F64F>.

EUROSTAT, 2010 a[online]. Gross domestic product (GDP) at current market prices at NUTS level 2. [cit18.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=reg_e2gdp&lang=en.

EUROSTAT, 2010 b[online]. Real GDP Growth rate. [cit18.3.2010]. Dostupné na World Wide Web:<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>.

EUROSTAT, 2010 c[online].Search the Nomenclature of territorial units for statistic-NUTS. [cit12.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/maps_searchpage_en.cfm.

EUSKADI, 2010 a[online].Gobierno Vasco [cit27.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.ejgv.euskadi.net/r53-2283/es/>.

EUSKADI, 2010b[online].Las Juntas Generales, los Parlamentos de los Territorios Históricos Vascos[cit27.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.euskadi.net/r33-2288/es/contenidos/informacion/juntas_generales/es_465/juntas_c.html.

EUSKADI.2010c[online].El Parlamento Vasco[cit27.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.euskadi.net/r33-2288/es/contenidos/informacion/parlamento_vasco/es_473/parlamento_c.html.

EUSKADI, 2010d[online].Plan de Ciencia, Tecnología e Innovación 2001-2004. [cit5.4.2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.euskadi.net/pcti/indice_c.htm.

EUSTAT, 2010a.Gasto en I+D el porcentaje del PIB por país 1996-2008. [cit29.3.2010]. Dostupné na World Wide Web:http://www.eustat.es/elementos/ele0003200/ti_Gasto_en_ID__PIB_por_pais1996-2008/tb10003292_c.html.

EUSTAT, 2010b[online].Patentes y modelos de utilidad-numeros de solicitudes publicada. [cit30.3.2010]. Dostupné na World Wide Web:
http://www.eustat.es/elementos/ele0000200/ti_Patentes_y_modelos_de_utilidad_N_de_solicitudes_publicadas_y_n_de_concesiones_2000-2009/tb10000240_c.html.

EUSTAT, 2010c[online].Tasa de Desempleo de larga duración. [cit30.3.2010].Dostupné na World Wide Web:
http://www.eustat.es/elementos/ele0002500/ti_Tasa_de_desempleo_de_larga_duracion_por_pais_1997-2008/tb10002551_c.html.

EUSTAT, 2010d[online].Tasa de Ocupación 16–64 por país 1997-2008[cit30.3.2010]. Dostupné na World Wide Web:
http://www.eustat.es/elementos/ele0002500/ti_Tasa_de_ocupacion_16_a_64_a%C3%B1os_por_pais_1997-2008/tb10002545_c.html.

FUNCAS, 2010[online].Quiénes somos.[cit5.3.2010]. Dostupné na World Wide Web:
www.funcas.ceca.es/Quienes_somos/Descripcion.asp.

GAIA, 2010 [online]. Sumamos en GAIA. [cit. 11. 4. 2010]. Dostupné z World Wide Web na: <http://www.gaia.es/index.php?idioma=es>.

ISC.HDU, 2010[online]. Institute for Strategy and Competitiveness[cit. 1. 4. 2010]. Dostupné z WWW na: <http://www.isc.hbs.edu/econ-clusters.htm>.

KIP, 2010[online]. Čtyři vlny civilizace, společnost znalostí[cit. 10. 2. 2010]. Dostupné na World Wide Web: http://www.kip.zcu.cz/kursy/svt/svt_www/2_soubory/2_7.html.

LA MONCLOA, 2010[online].Ministros y Ministras.[cit5.3.2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.la-moncloa.es/MinistrosyMinistras/default.htm>.

PRO INNO EUROPE, 2010[online].European Cluster Alliance. [cit25.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.proinno-europe.eu/page/european-cluster-alliance-0>.

SPRI, 2010 [online]. Agencia de desarrollo del País Vasco [cit. 20. 4. 2010].Dostupné z World Wide Web na: <http://www.spri.es/aNS/web/es/index.jsp>.

WIKIPEDIA, 2010 a [online].Baskicko.[cit3.3.2010]. Dostupné na World Wide Web:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Baskicko>.

WIKIPEDIA, 2010 b[online].Francisco Franco.[cit28.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: http://es.wikipedia.org/wiki/Francisco_Franco.

WIKIPEDIA, 2010 c[online].Karlismus .[cit28.2.2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Karlismus>.

Seznam zkratek

AO – autonomní oblast

atd. – a tak dále

cit. – citováno

č. – číslo

ČR – Česká republika

ECU – European Currency Unit

EMS – Evropský měnový systém

EU – Evropská unie

ETA – Euskadi Ta Askatasuna

FUNCAS – Fundación de las Cajas de Ahorros

HDP – hrubý domácí produkt

I+D – Investigation and Development

IKED - International Organization for Knowledg Economy and Enterprise Development

LS – Lisabonská strategie

MERCOSUR – Mercado Común del Sur

mld. – miliarda

NAFTA – North American Free trade Agreement

např. - například

NUTS - Nomenclature Unit of Territorial Statistic

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Develompment

OP – operační program

p.k.s – parita kupní síly

PZI – přímé zahraniční investice

resp. - respektive

str. – strana

tzv. - takzvaný

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že:

- byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečné ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomovou práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 28.4.2010

Jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Na Milířích 593/1, Ostrava – Plesná, 725 27

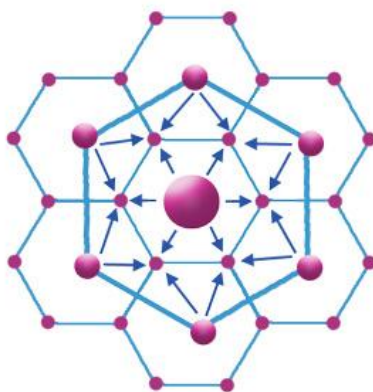
Přílohy

Příloha 1 Srovnání základních charakteristik průmyslové ekonomiky a ekonomiky založené na znalostech

Průmyslová ekonomika (od počátku průmyslové revoluce do poloviny 20. stol.)	Znalostní ekonomika (pol. 20. stol. až dosud)
Hlavní motivací lidí je ekonomická odměna.	Po splnění základních životních potřeb již není hlavní motivací ekonomická odměna.
Mezi lidmi je upřednostňován opakovaná, rutinní práce.	Práce by měla být rozmanitá, neměla by se opakovat a měla by vyžadovat jistou míru zodpovědnosti. Měla by být pro pracovníka výzvou a podporovat rozvoj jeho individuálních schopností, zejména úsudku a rozhodování.
Velikost podniku zlepšuje jeho výkonnost a ziskovost.	Důraz na úspory z rozsahu.
Práce, suroviny a kapitál jsou primárními surovinami výroby.	Inovace a znalosti jsou primárními faktory výroby
Efektivnější je výroba standardizovaných výrobků a služeb.	Za efektivnější je považována výroba na základě znalostí a technologií, přizpůsobená zákazníkovi.
Každá organizační jednotka má svou jasně definovanou pozici v hierarchické struktuře – princip byrokracie.	Každá jednotka je flexibilní a přizpůsobivá, podle současných potřeb a okolností. Jednotky mezi sebou spolupracují.
Technologický vývoj vede k pokroku – je důležitý pro rozvoj standardizované produkce.	Není jisté, že technologický vývoj povede k pokroku, v krajních případech, zejména není-li pod kontrolou, může zničit pokrok, kterého již bylo dosaženo.

Zdroj: kip, 2010, vlastní úprava

Příloha 2 Christallerovo zobrazení Teorie centrálních míst

Zdroj: Easypedia, 2010

Příloha 3 Španělské autonomní oblasti (a zároveň regiony NUTS II)

Název Oblasti	Hlavní město
Andalusie	Sevilla
Aragonie	Zaragoza
Asturie	Oviedo
Baleárské ostrovy	Palma de Mallorca
Baskicko	Vitoria
Extramadura	Mérida
Galicie	Santiago de Compostela
Kantábie	Santander
Kanárské ostrovy	Santa Cruz de Tenerife
Kastilie a León	Valladolid
Kastilie La Mancha	Toledo
Katalánsko	Barcelona
La Rioja	Logroño
Madrid	Madrid
Murcie	Murcia
Navarra	Pamplona
Valencie	Valencia
<i>A dvě autonomní města:</i>	
	Ceuta
	Melilla

Zdroj: Montero, C. J., Bernandino, S. L., 1997, vlastní úprava

Příloha 4 Prioritní průmyslové klastry v rámci baskické ekonomiky

Klastrová asociace	Počet firem	Počet závodů	Počet zaměstnanců	Přidaná hodnota (bruto) v tisících €
ACEDE	10	13	6 806	340 073
ACICAE	79	101	14 366	802 913
ACLIMA	76	104	5 198	548 774
ADIMDE	128	152	5 608	252 915
AFM	67	71	4 829	236 337
EIKEN	38	43	1 209	151 212
Energía	69	118	11 740	1 584 037
Gaia	196	233	8 883	212 260
Hegan	32	31	2 343	130 334
Papel	14	14	1 969	149 943
Uniport	95	121	6 673	865 950
Celkově KA	804	1 001	69 624	5 247 792
Celkově baskický průmysl	14 202	14 768	250 862	16 624 164

Zdroj: II Informe de Competitividad, 2009, vlastní úprava

Příloha č. 5 Nejvýznamnější exportní destinace klastru AFM za rok 2008

Země	Dovoz do země v miliónech €
Německo	154,40
Itálie	76,02
Francie	65,58
Čína	42,48
Indie	35,61
Portugalsko	32,41
Mexiko	28,49
Argentina	28,26
Brazílie	25,93
Rusko	23,14
USA	21,36
Velká Británie	20,55
Polsko	19,66
Turecko	13,73
Česká republika	10,87
Nizozemsko	10,58
Ostatní	126,96

Zdroj:AFM., 2009 ,vlastní úprava